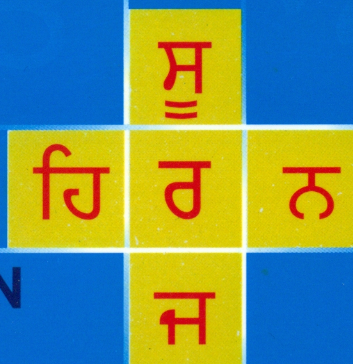
LET US LEARN GURMUKHI

[AN EASY PRIMER FOR GURMUKHI LEARNING]

BOOK III

COCK

TAXI

Compiled by

Shamsher Singh Puri

LET US LEARN GURMUKHI

ਆਓ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੀਏ

[AN EASY PRIMER FOR GURMUKHI LEARNING]

BOOK III

READING ACTIVITY

ਪੜ੍ਹਨਾ

Compiled by
SHAMSHER SINGH PURI

Singh Brothers
Amritsar

LET US LEARN GURMUKHI - BOOK III

[An Easy Primer for Gurmukhi Learning]

Compiled by

SHAMSHER SINGH PURI

President

ACADEMY OF SIKH STUDIES INC.
5235 STERLING TRACE CT.
LILBURN, GA. 30047

ISBN 81-7205-302-9

First Edition : January 2004

Reprint :

March 2010

Price : Rs. 95-00

Publishers :

Singh Brothers

•

Bazar Mai Sewan, Amritsar - 143 006

•

S.C.O. 223-24, City Centre, Amritsar - 143 001

E-mail : singhbro@vsnl.com

Website : www.singhbrothers.com

Printers :

PRINTWELL, 146, INDUSTRIAL FOCAL POINT, AMRITSAR.

Contents

Introduction

Now when you have learned Gurmukhi alphabet, vowels and word building, you are ready to start reading activity.

This book 3 starts with key to Punjabi pronunciation and then takes you to names of common things, relatives, fruits, vegetables, how to pronounce time etc. It will prepare you to have a Punjabi name of almost everything in your daily life and prepare you to start reading stories and other literature in Gurmukhi and ultimately our Holy Scriptures.

After completing this go to book 4 which will give you enough material for reading practice.

I wish you all success and happy reading.

—AUTHOR

Key to Punjabi Pronunciation

There are a number of sounds that are different in English and Punjabi or are totally absent in English. To help you pronounce the sounds based on your knowledge of English, the following phonetic system is employed in this series of books. (The comparable English sounds are supposed to be produced by the native English speakers, not by speakers of English as a second language.) This is not a standardized system yet. The best way to learn the pronunciation is to ask a native speaker of the language to model the sounds for you.

a	in middle of a word	=	'u' in 'cup'
aa	in middle of a word	=	'a' in 'ball'
ai	written above the word	=	'a' in 'flat'
au	written above the word	=	'o' in 'mom'
e	written above the word	=	'ay' in 'say'
i	in middle and before a word	=	'i' in 'sick'
ee	in middle and after a word	=	'ee' in 'speech'
oo	written below the word	=	'oo' in 'moon'
u	in middle of a word	=	'u' in 'put'
bh		=	'bh' in 'bhaṅgṛa'
ch	(non aspirated)	=	'ch' in 'patch'
chh	(aspirated)	=	ch in 'choke' (hard sound)
ḍ	with a dot at the bottom	=	'th' in 'the'
ḍh		=	ṭ + ḍ
jh		=	ch + j
ṇ	with a dot at the bottom	=	retroflex 'n'
ṛ		=	retroflex 'r'
t		=	't' in 'sit' (soft sound)
ṭ	with a dot at the bottom	=	similar to 'th' in 'think' (said very soft and without aspiration)
th	(aspirated)	=	'th' in 'thought'
ṭh	(aspirated t)	=	similar to 't' in 'Tom'

Nasal Sounds

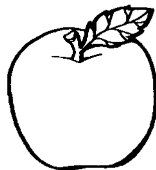
ṅ (ੰ)	=	as 'n' in 'sing'
ṅ (ਂ)	=	as 'n' in 'bank'

ਪਾਠ 1

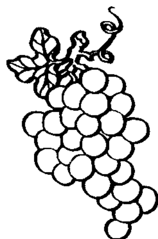
ਆਓ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੀਏ

ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਬੋਲੋ।

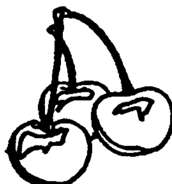
1. ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?
   ਇਹ ਇਕ ਸੇਬ ਹੈ।

2. ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?
   ਇਹ ਅੰਗੂਰ ਹਨ।

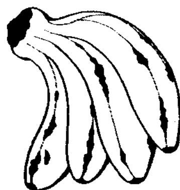
3. ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?
   ਇਹ ਚੈਰੀਆਂ ਹਨ।

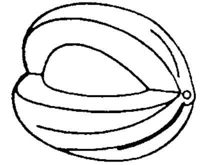
4. ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?
   ਇਹ ਇਕ ਅਨਾਨਾਸ ਹੈ।

5. ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?
   ਇਹ ਕੇਲੇ ਹਨ।

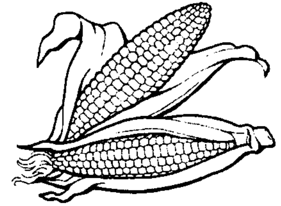

ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਬੋਲੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ।

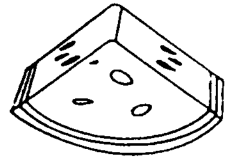
1. ਇਹ ਕੀ ਹੈ ? (ਖ਼ਰਬੂਜਾ)

   ਇਹ_________________________________।

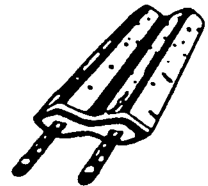
2. ਇਹ ਕੀ ਹਨ ?(ਛੱਲੀਆਂ)

   ਇਹ_________________________________।

3. ਇਹ ਕੀ ਹੈ ? (ਤਰਬੂਜ਼)

   ____

4. ਇਹ ਕੀ ਹੈ ? (ਕੁਲਫ਼ੀ)

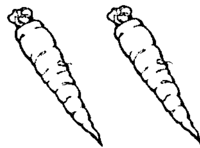
   ____

ਪਾਠ 2

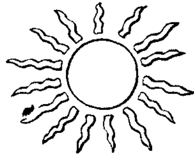
ਆਓ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੀਏ

ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗ ਭਰੋ।

1. ਗਾਜਰਾਂ ਲਾਲ ਹਨ।

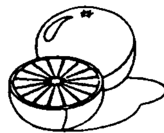
2. ਸੂਰਜ ਪੀਲਾ ਹੈ।

3. ਚਾਮਚੜਿੱਕ ਕਾਲਾ ਹੈ।

4. ਸੰਤਰਾ ਸੰਤਰੀ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ।

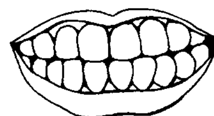
5. ਬੂਟਾ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ।

6. ਬੱਦਲ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ।

7. ਦੰਦ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹਨ।

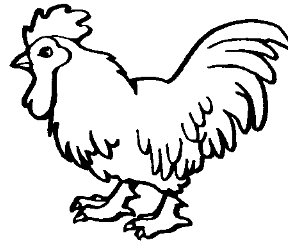

ਪਾਠ 3

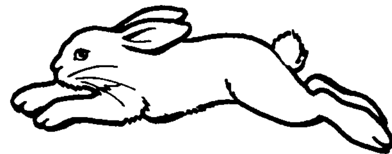
ਆਓ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੀਏ

ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹੋ। ਹਰ ਵਾਕ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਸਵੀਰ ਨਾਲ ਜੋੜੋ।

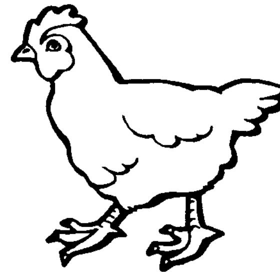
1. ਇਹ ਇਕ ਖ਼ਰਗੋਸ਼ ਹੈ।

2. ਇਹ ਇਕ ਮੁਰਗ਼ੀ ਹੈ।

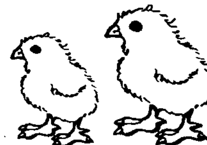
3. ਇਹ ਇਕ ਮੁਰਗ਼ਾ ਹੈ।

4. ਇਹ ਚੂਚੇ ਹਨ।

5. ਇਹ ਕੀੜੀਆਂ ਹਨ।

ਪਾਠ 4

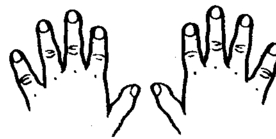
ਆਓ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੀਏ

ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹੋ। ਹਰ ਵਾਕ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਸਵੀਰ ਨਾਲ ਜੋੜੋ।

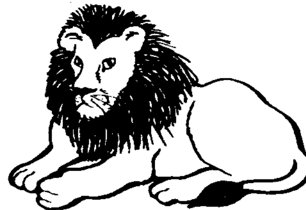
1. ਇਹ ਇਕ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਹੈ।

2. ਇਹ ਇਕ ਹਾਥੀ ਹੈ।

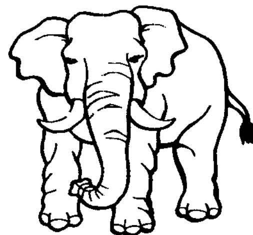
3. ਇਹ ਦੋ ਹੱਥ ਹਨ।

4. ਇਹ ਇਕ ਆਦਮੀ ਹੈ।

5. ਇਹ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਹੈ।

ਪਾਠ 5

ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ

ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਢੁਕਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾਓ।

ਮੇਰਾ ਇਕ ਚਿਹਰਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦੋ ਭਰਵੱਟੇ, ਦੋ ਅੱਖਾਂ, ਇਕ ਨੱਕ ਤੇ ਇਕ ਮੂੰਹ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਭੂਰਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲ ਹਨ। (ਸਿਰ 'ਤੇ ਜੂੜਾ ਜਾਂ ਗੁੱਤਾਂ ਬਣਾਓ)। ਮੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਗਰਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਗਰਦਨ ਪਤਲੀ ਤੇ ਲੰਮੀ ਹੈ। ਗਰਦਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ ਹਨ। ਮੋਢਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਦੋ ਬਾਹਵਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਿਆਂ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਹਰ ਹੱਥ 'ਤੇ ਪੰਜ ਉਂਗਲੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਥੱਲੇ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਹੈ। ਛਾਤੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਮੇਰਾ ਢਿੱਡ ਹੈ। ਢਿੱਡ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਮੇਰਾ ਲੱਕ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਲੱਕ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹਨ। ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰਿਆਂ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ 10 ਉਂਗਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹਨ।

ਪਾਠ 6

ਕੁਝ ਕਿਰਿਆਵਾਂ

1. ਇਕ ਕੁੜੀ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

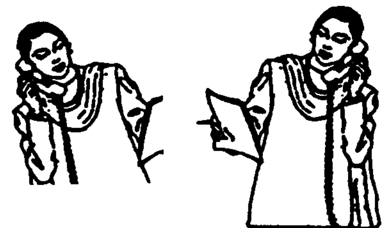
2. ਇਕ ਕੁੜੀ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ।

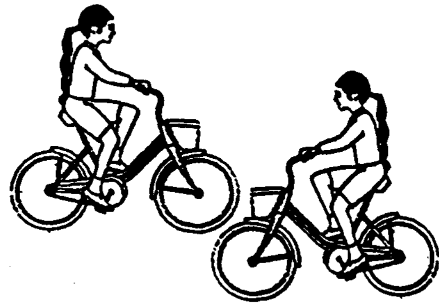
3. ਇਕ ਕੁੜੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ।

4. ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

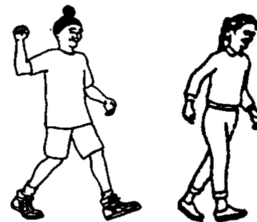
5. ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

6. ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

7. ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਤੇ ਕੁੜੀ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ।

8. ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਹੈ।

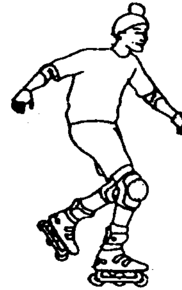
9. ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ।

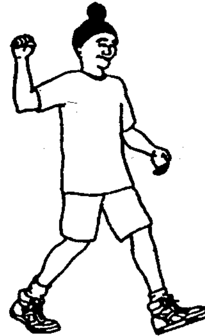
10. ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਬਾਸਕਿਟਬਾਲ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ।

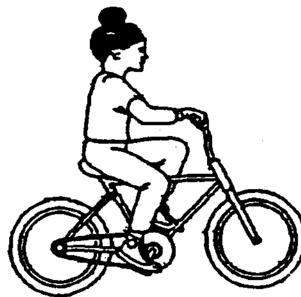
11. ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਸਕੇਟਿੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

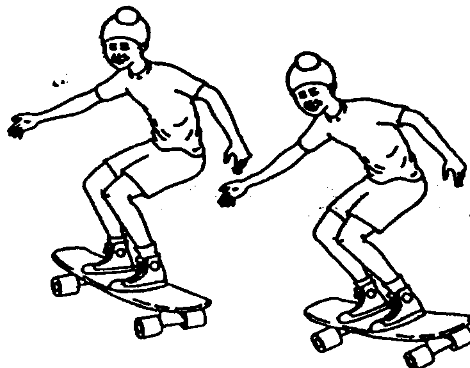
12. ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

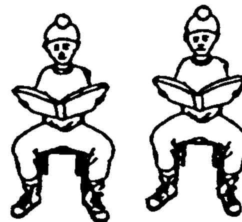
13. ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

14. ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਸਕੇਟ-ਬੋਰਡਿੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

15. ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ।

16. ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਹੇਠਾਂ ਚੌਂਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ।

17. ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਚੌਂਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ।

18. ਇਹ ਇਕ ਜੂੜੇ ਵਾਲਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ।

19. ਇਹ ਇਕ ਗੁੱਤਾਂ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਹੈ।

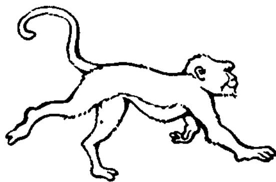

ਪਾਠ 7

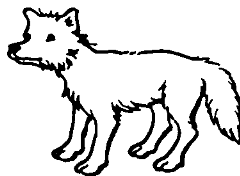
ਕੁਝ ਬੁਝਾਰਤਾਂ

ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਪੜ੍ਹੋ। ਹਰ ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਠੀਕ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਨਾਂ ਭਰੋ।

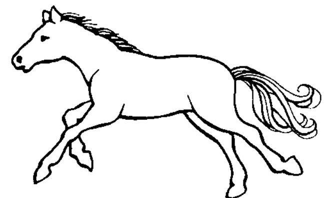
1. ਮੇਰੀਆਂ ਚਾਰ ਲੱਤਾਂ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਪੂਛ ਮੁੜੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਭੌਂਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਘਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ ? ____________

ਬਾਂਦਰ

ਕੁੱਤਾ

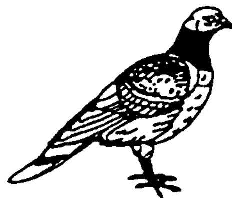

ਘੋੜਾ

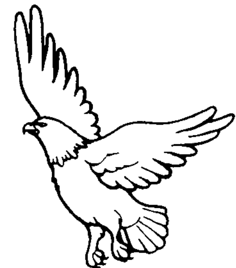
2. ਮੇਰੇ ਖੰਭ ਬਹੁਤ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਨੱਚਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਪੂਛ ਇਕ ਪੱਖੇ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ ? ____________

ਮੋਰ

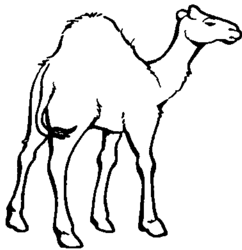

ਕਬੂਤਰ

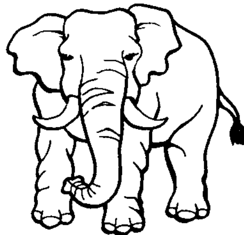

ਬਾਜ

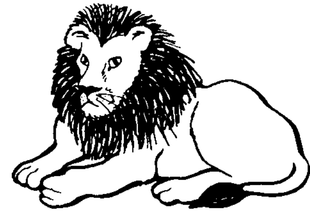
3. ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਤੇ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਸੁੰਡ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਕਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ ? ______________

ਊਠ

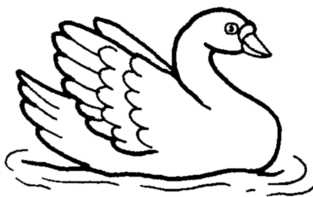

ਹਾਥੀ

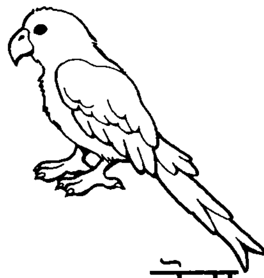

ਸ਼ੇਰ

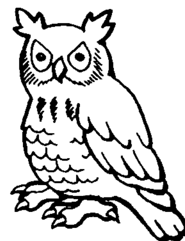
4. ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਆਣਾ ਪੰਛੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸੌਂਦਾ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਚੂਹੇ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ ? ______________

ਹੰਸ

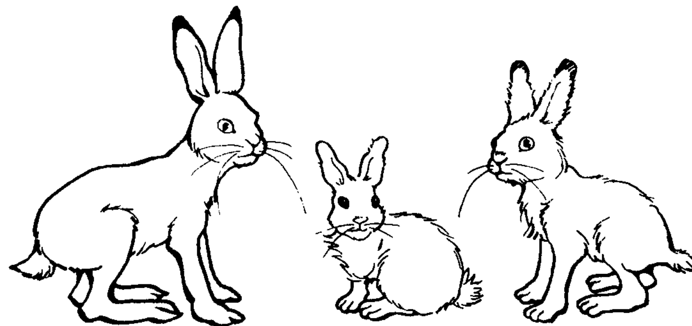
ਤੋਤਾ

ਉੱਲੂ

ਪਾਠ 8

ਖ਼ਰਗੋਸ਼ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖੋ।					
ਖ਼ਰਗੋਸ਼	ਪਰਿਵਾਰ	ਖੁੱਡ	ਦੌੜ	ਮਨਪਸੰਦ	ਨੁਕਸਾਨ

ਇਹ ਕੰਨੂ ਖ਼ਰਗੋਸ਼ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ। ਕੰਨੂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਕੰਨੂ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ। ਕੰਨੂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕ ਖੁੱਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਨੂ ਦੇ ਕੰਨ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਸਿੱਧੇ ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੰਨੂ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੰਨੂ ਦੇ ਪੈਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੰਨੂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਦੌੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੰਨੂ ਦੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਪੂਛ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੰਨੂ ਦਾ ਮਨਪਸੰਦ ਖਾਣਾ ਗਾਜਰਾਂ, ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਅਤੇ ਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੰਨੂ ਵਰਗੇ ਖ਼ਰਗੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਬੂਟੇ ਖਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕ ਖ਼ਰਗੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਭਰੋ।
   ੧. ਕੰਨੂ ਦਾ ਘਰ ਇਕ________________ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
   ੨. ਕੰਨੂ ਦੇ________________ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
   ੩. ਕੰਨੂ ਦੇ ਪੈਰ ਬਹੁਤ________________ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
   ੪. ਕੰਨੂ ਦੀ________________ਛੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

2. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ।

੧. ਖ਼ਰਗੋਸ਼ ਦਾ ਮਨਪਸੰਦ ਖਾਣਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

(ੳ) ਗਾਜਰਾਂ ਤੇ ਮੂਲੀਆਂ।

(ਅ) ਗਾਜਰਾਂ ਤੇ ਹਰੇ ਪੱਤੇ।

(ੲ) ਗਾਜਰਾਂ ਤੇ ਅੰਬ।

੨. ਖ਼ਰਗੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਕਿਉਂ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ?

(ੳ) ਕਿਉਂਕਿ ਖ਼ਰਗੋਸ਼ ਦੇ ਕੰਨ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

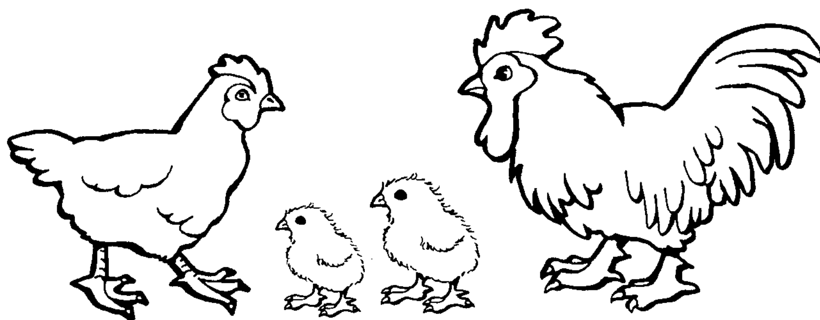
(ਅ) ਕਿਉਂਕਿ ਖ਼ਰਗੋਸ਼ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਦਾ ਹੈ।

(ੲ) ਕਿਉਂਕਿ ਖ਼ਰਗੋਸ਼ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

3. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਯਾਦ ਕਰੋ।

ਖ਼ਰਗੋਸ਼	rabbit	ਪਰਿਵਾਰ	family	ਖੁੱਡ	hole
ਦੌੜਨਾ	to run	ਮਨਪਸੰਦ	favourite	ਨੁਕਸਾਨ	damage
ਸਿੱਧੇ	straight	ਲੰਮੇ	long	ਵੱਡੇ	big
ਪੂਛ	tail	ਜਣੇ	members	ਪਸੰਦ ਕਰਨਾ	to like

ਚੂਚੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖੋ।

ਮੁਰਗ਼ਾ	ਮੁਰਗ਼ੀ	ਚੂਚਾ	ਕਲਗ਼ੀ	ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ	ਖੰਭ
ਮਨਮੋਹਣਾ	ਸਾਊ	ਅੰਡੇ	ਖੁੱਡਾ	ਭੂਰਾ	ਚੁੰਝ
ਰਾਖੀ					

ਇਹ ਚੂਚੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ। ਚੂਚੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਚੂਚਾ, ਮੁਰਗ਼ੀ ਤੇ ਮੁਰਗ਼ਾ। ਚੂਚੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਚੂਚੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਖੁੱਡਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੁੱਡਾ ਚੂਚੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਚੂਚਾ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪੰਛੀ ਹੈ। ਚੂਚੇ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਖੰਭ ਹਨ। ਪਰ ਚੂਚਾ ਇਹਨਾਂ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਉੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਚੂਚੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਚੁੰਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੁੰਝ ਨਾਲ ਉਹ ਦਾਣੇ ਚੁਗਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਗ਼ੀ ਦੇ ਖੰਭ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਮੁਰਗ਼ੀ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਉੱਡ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੁਰਗ਼ੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਲਾਲ ਕਲਗ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੁਰਗ਼ੇ ਦੀ ਪੂਛ ਦੇ ਖੰਭ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਅਤੇ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੁਰਗ਼ੇ ਦੀ ਕਲਗ਼ੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਸੋਹਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਰਗ਼ਾ, ਮੁਰਗ਼ੀ ਅਤੇ ਚੂਚੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੂਚਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ, ਮਨਮੋਹਣਾ ਅਤੇ ਸਾਊ ਪੰਛੀ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਭਰੋ।
   ੧. ਚੂਚੇ ਦਾ ਘਰ ਇਕ_______________ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
   ੨. ਮੁਰਗ਼ੇ ਦੀ ਚੁੰਝ ਚੂਚੇ ਦੀ ਚੁੰਝ ਨਾਲੋਂ_______________ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
   ੩ ਚੂਚਾ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ, _______________ਅਤੇ ਸਾਊ ਪੰਛੀ ਹੈ।

2. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ।
   ੧. ਮੁਰਗ਼ੀ ਕਦੋਂ ਉੱਡਦੀ ਹੈ ?
      (ੳ) ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ।
      (ਅ) ਚੂਚੇ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਾਸਤੇ।
      (ੲ) ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ।
   ੨. ਚੂਚਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਛੀ ਹੈ ?
      (ੳ) ਸੋਹਣਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਉੱਡਣ ਵਾਲਾ।
      (ਅ) ਸੋਹਣਾ, ਸਾਊ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ।
      (ੲ) ਸੋਹਣਾ, ਮਨਮੋਹਣਾ ਤੇ ਸਾਊ।

3. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਯਾਦ ਕਰੋ।

ਮੁਰਗ਼ਾ	rooster	ਮੁਰਗ਼ੀ	hen	ਚੂਚਾ	chick
ਕਲਗ਼ੀ	crest	ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ	colorful	ਖੰਭ	feathers/ wings
ਮਨਮੋਹਣਾ	cute	ਸਾਊ	gentle	ਅੰਡੇ	eggs
ਖੁੱਡਾ	pen (box)	ਭੂਰਾ	all shades of brown	ਚੁੰਝ	beak

ਪਾਠ 10

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦਾ ਫ਼ਾਰਮ—1

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖੋ।

ਸਬਜ਼ੀਆਂ	ਬੂਟਿਆਂ	ਗੁੱਛਿਆਂ	ਟਾਂਡਿਆਂ	ਢੱਕੇ	ਲੱਗਦੀਆਂ
ਉੱਗਦੀਆਂ	ਲਮੂਤਰੇ	ਪਤਲੀਆਂ	ਭੜਥਾ	ਛੱਲੀਆਂ	ਤੋਰੀਆਂ

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਨ।

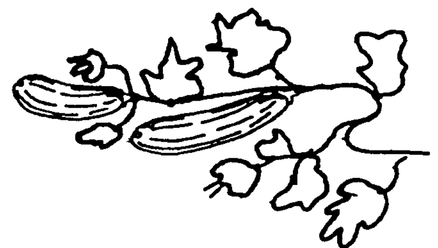
ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਲਾਲ ਟਮਾਟਰ ਹਨ।
ਟਮਾਟਰ ਗੋਲ-ਗੋਲ ਹਨ। ਟਮਾਟਰ ਛੋਟੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਹਨ।
ਟਮਾਟਰ ਬੂਟਿਆਂ ਉੱਤੇ ਗੁੱਛਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹਨ।

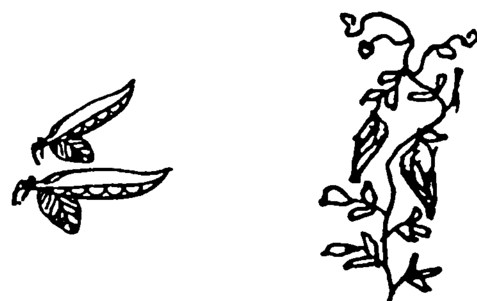
ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਪੀਲੀਆਂ-ਪੀਲੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਹਨ।
ਛੱਲੀਆਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਹਰੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ।
ਛੱਲੀਆਂ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।
ਛੱਲੀਆਂ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਟਾਂਡੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਹਰੀਆਂ ਹਰੀਆਂ ਤੋਰੀਆਂ ਹਨ।
ਤੋਰੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਪਤਲੀਆਂ ਹਨ।
ਤੋਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਹਰੇ ਹਰੇ ਮਟਰ ਹਨ।
ਮਟਰ ਫਲੀਆਂ ਵਿਚ ਹਨ।
ਮਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫਲੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਸੰਤਰੀ ਰੰਗ ਦੇ ਪੇਠੇ ਹਨ।
ਪੇਠੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹਨ। ਪੇਠੇ ਵੇਲਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਲਾਲ-ਲਾਲ ਗਾਜਰਾਂ ਹਨ।
ਗਾਜਰਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਪਤਲੀਆਂ ਹਨ।
ਗਾਜਰਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਉੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਚਿੱਟੇ ਗੋਭੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਹਨ।
ਗੋਭੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹਨ।
ਬੇਬੇ ਫੱਤੋ ਗੋਭੀ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਜਾਮਣੀ ਰੰਗ ਦੇ ਬੈਂਗਣ ਹਨ।
ਬੈਂਗਣ ਲਮੂਤਰੇ ਹਨ।
ਬੇਬੇ ਫੱਤੋ ਬੈਂਗਣਾਂ ਦਾ ਭੜਥਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਨ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਭਰੋ।
   ੧. ਮਟਰ________________ਰੰਗ ਦੇ ਹਨ।
   ੨. ਟਮਾਟਰ ਬੂਟਿਆਂ________________ਗੁੱਛਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹਨ।
   ੩. ਛੱਲੀਆਂ________________ਟਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।
   ੪. ਬੇਬੇ ਫੱਤੋ ਬੈਂਗਣ ਦਾ________________ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।
   ੫. ਗੋਭੀ ਦੇ ਫੁੱਲ________________ਰੰਗ ਦੇ ਹਨ।

2. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੋ।
   ੧. ਫ਼ਾਰਮ ____
   ੨. ਸੰਤਰੀ ____

3. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੋ।

   ੧. ਤੋਰੀ

   ੨. ਸੂਰਜ-ਮੁਖੀ ਦਾ ਬੂਟਾ

   ੩. ਅੰਗੂਰਾਂ ਦਾ ਗੁੱਛਾ

4. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਇਕ-ਸੁਰ ਵਾਲੇ (rhyming) ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ।

ਹਰੀ - ਮਰੀ
ਸਾਰੀਆਂ - ਹਾਰੀਆਂ
ਹਨ - __________
ਲਾਲ - __________
ਸੰਤਰੀ - __________
ਫੁੱਲ - __________

5. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਯਾਦ ਕਰੋ।

ਗੁੱਛੇ	bunches	ਪਤਲੀ/ਪਤਲੀਆਂ	thin	ਉੱਗਣਾ	to grow
ਫਲੀਆਂ	pods	ਬੈਂਗਣ	egg plant	ਗਾਜਰਾਂ	carrots
ਹਰੀਆਂ ਤੋਰੀਆਂ	zuccini	ਪੇਠੇ	pumpkins	ਮਟਰ	peas
ਲਮੂਤਰਾ	elongated	ਛੱਲੀਆਂ	corn on the cob	ਗੋਭੀ	cauliflower

ਪਾਠ 11

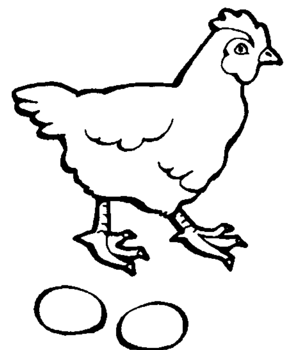
ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦਾ ਫ਼ਾਰਮ—2

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖੋ।

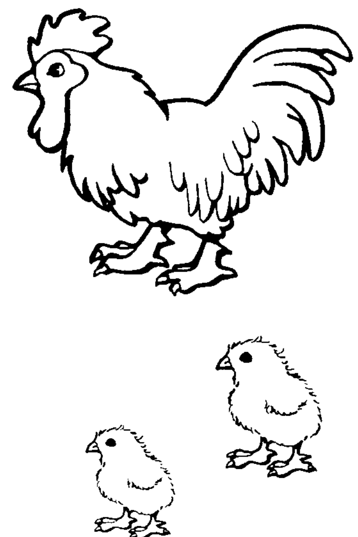
ਜਗਾਉਂਦਾ	ਨਿਕਲਦੇ	ਵਾਹੁਣ	ਭੌਂਕ	ਬਲੂੰਗੜੇ	ਗਿਲਹਿਰੀਆਂ
ਪਕਾਉਂਦੀ	ਬਣਾਉਂਦੀ	ਰਿੜਕਦੀ	ਕੱਢਦੀ	ਸੁਣਾਉਂਦਾ	ਚੰਗੀਆਂ
ਬਿਤਾਉਂਦੇ	ਜ਼ਿੰਦਗੀ	ਚੋਂਦਾ			

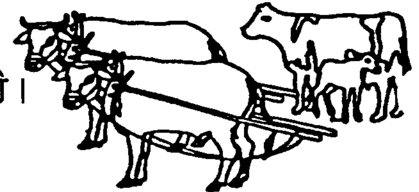
ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜਾਨਵਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਇਕ ਮੁਰਗ਼ਾ ਅਤੇ ਇਕ ਮੁਰਗ਼ੀ ਹਨ।
ਮੁਰਗ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁਰਗ਼ੀ ਇਕ ਖੁੱਡੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਮੁਰਗ਼ਾ ਲਾਲ, ਪੀਲੇ ਅਤੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ।
ਮੁਰਗ਼ੇ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਕਲਗ਼ੀ ਹੈ।
ਮੁਰਗ਼ੇ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪਤਲੀਆਂ ਹਨ।
ਮੁਰਗ਼ਾ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਬਾਂਗ ਦੇ ਕੇ ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮੁਰਗ਼ੀ ਕਾਲੇ, ਲਾਲ ਅਤੇ ਜਾਮਣੀ ਰੰਗ ਦੀ ਹੈ।
ਮੁਰਗ਼ੀ ਦੀ ਕਲਗ਼ੀ ਮੁਰਗ਼ੇ ਦੀ ਕਲਗ਼ੀ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟੀ ਹੈ।
ਮੁਰਗ਼ੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਨੂੰ ਇਕ ਅੰਡਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
ਅੰਡਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੇ ਚੂਚੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ।

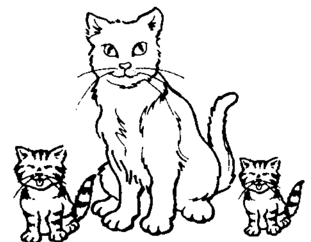

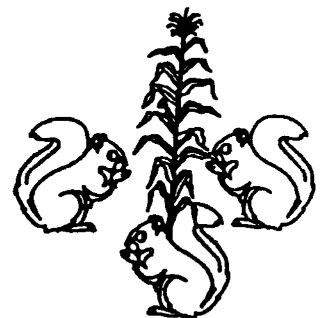
ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਇਕ ਗਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਬਲਦ ਹਨ।
ਬਾਬਾ ਦਿੱਤਾ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿਚ ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਗਾਂ ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਦੁੱਧ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
ਗਾਂ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵੱਛਾ ਹੈ।
ਵੱਛਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਬਲਦ ਬਣੇਗਾ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਇਕ ਕੁੱਤਾ ਹੈ।
ਕੁੱਤਾ ਚਿੱਟਾ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਹੈ।
ਕੁੱਤਾ ਭੌਂਕ ਕੇ ਫ਼ਾਰਮ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਇਕ ਬਿੱਲੀ ਹੈ।
ਬਿੱਲੀ ਮਿਆਊਂ-ਮਿਆਊਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।
ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਹਨ।
ਬਿੱਲੀ ਅਤੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਫ਼ਾਰਮ ਦੇ ਚੂਹੇ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਗਿਲਹਿਰੀਆਂ ਹਨ।
ਗਿਲਹਿਰੀਆਂ ਫ਼ਾਰਮ ਦੇ ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਬੇਬੇ ਫੱਤੋ ਵੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
ਉਹ ਬਾਬੇ ਲਈ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਂਦੀ ਹੈ,
ਦਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਲੱਸੀ ਰਿੜਕਦੀ ਹੈ,
ਮੱਖਣ ਕੱਢਦੀ ਹੈ, ਬਾਬੇ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਧੋਂਦੀ ਹੈ,
ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।
ਬੇਬੇ ਫੱਤੋ ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਵੀ ਬੇਬੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।
ਉਹ ਬੇਬੇ ਲਈ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੋੜ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ,
ਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਚੋਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ
ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਬਾਬਾ ਬੇਬੇ ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ।
ਬੇਬੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫ਼ਾਰਮ 'ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ।

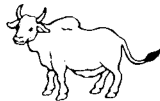

ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਭਰੋ।
   ੧. ________________ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਬਾਂਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
   ੨. ________________ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਅੰਡਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
   ੩. ________________ਚੂਹੇ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
   ੪. ਕੁੱਤਾ ਫ਼ਾਰਮ ਦੀ____________ ____ਕਰਦਾ ਹੈ।

2. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੋ।
   ੧. ਦੁੱਧ ____
   ੨. ਕੱਪੜੇ ____

3. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੋ।

   ੧. ਗਿਲਹਿਰੀ

   ੨. ਬਲੂੰਗੜਾ

   ੩. ਬਲਦ

4. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਯਾਦ ਕਰੋ।

ਬਲੂੰਗੜਾ	kitten	ਸਬਜ਼ੀਆਂ	vegetables	ਧੋਂਦੀ	washes
ਮੱਖਣ	butter	ਪਤਨੀ	wife	ਦਹੀਂ	yoghurt
ਚੰਗੀਆਂ	nice	ਜ਼ਿੰਦਗੀ	life	ਲੱਸੀ	buttermilk
ਕੱਪੜੇ	clothes	ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਭਰੀ	full of happiness	ਭੌਂਕਣਾ	to bark
ਰਖਵਾਲੀ	safeguard	ਅੰਡੇ	eggs	ਬਾਂਗ ਦੇਣੀ	to crow
ਮੁਰਗਾ	rooster				

ਪਾਠ 12

ਗਰਮੀ ਦਾ ਦਿਨ

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖੋ।
ਹਿੱਲ ਤਾਪਮਾਨ ਜ਼ਮੀਨ ਪਸੀਨਾ ਸ਼ਿਕੰਜਵੀਂ ਗਿੱਲੇ

ਗਰਮੀ ਇਕ ਮੌਸਮ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਦਾ ਮੌਸਮ ਬਸੰਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਤੋਂ ਬਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਹਵਾ ਬੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਰੱਖ਼ਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪੱਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲਦਾ। ਤਾਪਮਾਨ ਨੱਬੇ ਤੋਂ ਸੌ (90-100) ਡਿਗਰੀ ਤਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੈਰ ਸੜਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੱਪੜੇ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਗਿੱਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਸੀਨਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਠੰਡੀ ਠੰਡੀ ਸ਼ਿਕੰਜਵੀਂ ਪੀਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਠੰਡੇ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨਹਾਉਣ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਠੰਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

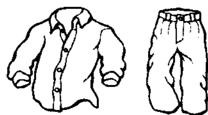
ਅਭਿਆਸ

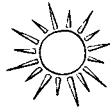
1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਭਰੋ।
   ੧. ਸੂਰਜ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ________________ਰਿਹਾ ਹੈ।
   ੨. ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਠੰਡੀ ਠੰਡੀ________________ਪੀਣ ਤੇ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
   ੩. ________________ਦਾ ਕੋਈ ਪੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲ ਰਿਹਾ।
   ੪. ________________ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਨਹਾ ਕੇ ਗਰਮੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

2. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੋ।
   ੧. ਕਪੜੇ

   ੨. ਵਾਲ

੩. ਸ਼ਿਕੰਜਵੀਂ

੪. ਸੂਰਜ 90^0

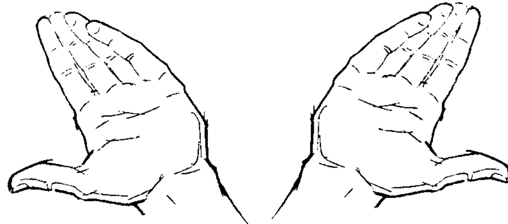
੫. ਨੱਬੇ ਡਿਗਰੀ

3. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਯਾਦ ਕਰੋ।

ਗਰਮੀ	heat/hot	ਸੂਰਜ	sun	ਚਮਕਣਾ	to shine
ਪੱਤਾ	leaf	ਤਾਪਮਾਨ	temperature	ਹਿੱਲਣਾ	to move
ਪਸੀਨਾ	sweat	ਗਿੱਲੇ	wet	ਸ਼ਿਕੰਜਵੀਂ	lemonade
ਨਹਾਉਣਾ	to shower	ਜ਼ਮੀਨ	earth/ground	ਸੜਨਾ	to burn

ਪਾਠ 13

ਮੇਰੇ ਹੱਥ

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖੋ।					
ਅੰਗੂਠਾ	ਉਂਗਲ	ਨਹਾਉਣਾ	ਖਬਚੂ	ਜ਼ਰੂਰੀ	ਨਹੁੰ

ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦੋ ਹੱਥ ਹਨ।
ਇਕ ਸੱਜਾ ਅਤੇ ਇਕ ਖੱਬਾ। ਹਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਾਰ ਉਂਗਲੀਆਂ,
ਇਕ ਅਗੂੰਠਾ ਅਤੇ ਇਕ ਤਲੀ ਹੈ। ਹਰ ਉਂਗਲ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਇਕ ਨਹੁੰ ਹੈ।
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਜੂੜਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਦੰਦ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਹਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸਾਬਣ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੰਮੀ ਦੀ, ਕੰਮ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
ਮੇਰੇ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਹੱਥ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ।
ਮੇਰੀ ਮੰਮੀ ਮੈਨੂੰ 'ਖਬਚੂ' ਕਹਿ ਕੇ ਛੇੜਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਸੌਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।
ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ?

ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਭਰੋ।
   ੧. ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ______________________________।
   ੨. ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ______________________________।
   ੩. ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ______________________________।
   ੪. ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ______________________________।

2. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੋ।

   ੧. ਹੱਥ

   ੨. ਅੰਗੂਠਾ

   ੩. ਉਂਗਲ

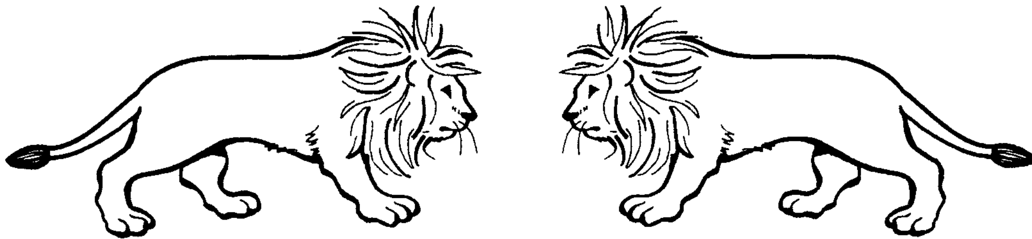
   ੪. ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ

3. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਯਾਦ ਕਰੋ।

ਅਗੂੰਠਾ	thumb	ਉਂਗਲ	finger	ਨਹਾਉਣਾ	to bath
ਖਬਚੂ	left-handed	ਜ਼ਰੂਰੀ	essential	ਨਹੁੰ	nails
ਹੱਥ	hands	ਮਦਦ	help	ਜੂੜਾ	top knot

ਪਾਠ 14

ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖੋ।					
ਗਿਆਰਾਂ	ਚਿੜੀਆ-ਘਰ	ਪਾਉਂਡ	ਇਸਤਰੀ	ਮੈਂਬਰਾਂ	ਮੰਡਲੀ

ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਹੁਣ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਉਮਰ ਕੋਈ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਚਿੜੀਆ-ਘਰ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਵੀਹ-ਬਾਈ ਸਾਲ ਤਕ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਤਕੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਖ ਸ਼ੇਰ ਨੌਂ ਫ਼ੁਟ ਲੰਮੇ ਤੇ ਚਾਰ ਸੌ ਪਾਉਂਡ ਭਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਤਰੀ ਸ਼ੇਰ ਅੱਠ ਫ਼ੁਟ ਲੰਮੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪਾਉਂਡ ਭਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਂ ਸ਼ੇਰ ਇਕ ਸਮੇਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਜਨਮੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਭਾਰ ਕੇਵਲ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਪਾਉਂਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਜਾਂ ਲੀਡਰ ਇਕ ਪੁਰਖ ਸ਼ੇਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਖੀਆ ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਸਭ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਨਵਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦੰਦ ਅਤੇ ਪੰਜੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਭ ਜਾਨਵਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
   ੧. ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ ?
   ____

   ੨. ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
   ____

   ੩. ਨਵੇਂ ਜਨਮੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਭਾਰ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
   ____

   ੪. ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
   ____

2. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੋ।
   ੧. ਤਾਕਤ ____________________
   ੨. ਸ਼ਿਕਾਰ ____________________

3. ਠੀਕ ਜਾਂ ਗ਼ਲਤ ?
   ੧. ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਸ਼ੇਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। __________
   ੨. ਇਸਤਰੀ ਸ਼ੇਰ ਪੁਰਖ ਸ਼ੇਰ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। __________
   ੩. ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਚਿੜੀਆ-ਘਰ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ।__________
   ੪. ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਸਭ ਸ਼ੇਰ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਆਪ ਕਰਦੇ ਹਨ। __________

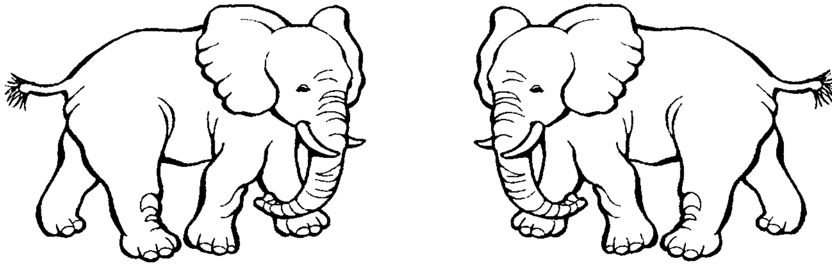
4. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਯਾਦ ਕਰੋ।

ਪਰਿਵਾਰ	family	ਸ਼ਿਕਾਰ	hunt/prey	ਮੰਡਲੀ	group/pride
ਸ਼ਿਕਾਰੀ	hunter	ਮੁਖੀਆ	leader/boss	ਦੰਦ	teeth
ਪੰਜੇ	paws/claws	ਤਾਕਤ	strength	ਕਮਜ਼ੋਰ	weak
ਜ਼ੋਰ	strength	ਤੇਜ਼	sharp	ਪੁਰਖ	male
ਚਿੜੀਆ-ਘਰ	zoo	ਰਖਵਾਲੀ	protection	ਭਾਰਤ	India
ਜਾਨਵਰ	animal				

5. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ।
   ੧. ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
      (ੳ) ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਇਕ ਮੁਕਟ (crown) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
      (ਅ) ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ (respect) ਕਰਦੇ ਹਨ।
      (ੲ) ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੇਰ ਸਭ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤਵਰ ਹੈ।
   ੨. ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
      (ੳ) ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਅਫ਼ਰੀਕਾ।
      (ਅ) ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ।
      (ੲ) ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ।

ਪਾਠ 15

ਹਾਥੀ

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖੋ।

ਧਰਤੀ ਤਕਰੀਬਨ ਲੰਬਾਈ ਲਗਭਗ ਸੁੰਡ ਸੁੰਘ ਪਿਚਕਾਰੀਆਂ

ਹਾਥੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਥੀ ਝੁੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਝੁੰਡ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਤੀਹ ਹਾਥੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਝੁੰਡ ਦੀ ਮੁਖੀਆ ਜਾਂ ਲੀਡਰ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਹਾਥੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹਾਥੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਵੀਹ ਤੋਂ ਚੌਵੀ ਫ਼ੁਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦਸ ਤੋਂ ਤੇਰਾਂ ਫ਼ੁਟ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਦਾ ਭਾਰ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਪਾਉਂਡ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਾਥੀ ਦਾ ਸਿਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈਰਾਨੀ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਭਾਰ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਭਾਰ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਭਾਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹਾਥੀ ਦੀ ਭਾਰੀ ਸੁੰਡ ਦਾ ਭਾਰ ਵੀ ਸਿਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਹਾਥੀ ਆਪਣੀ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਸੁੰਘ ਅਤੇ ਚੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪਿਚਕਾਰੀਆਂ ਵੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਕੜੀ ਪਰ ਸੂਖਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦਰੱਖ਼ਤ ਪੁੱਟ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਰੋੜੇ ਵੀ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਹਾਥੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਲਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪਾਉਂਡ ਘਾਹ, ਪੱਤੇ ਅਤੇ ਟਾਹਣੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਾਥੀ ਦੀ ਚਮੜੀ ਇਕ ਇੰਚ ਮੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਦੀ ਚਮੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਦੀ, ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਸੱਟ-ਫੇਟ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਹਾਥੀ ਦੇ ਲੰਮੇ ਲੰਮੇ ਦੰਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਗਹਿਣੇ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਾਥੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਕਾਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਨਵਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਹਾਥੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਹਾਥੀ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕਰੀਬਨ ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
   ੧. ਜੰਗਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜਾਨਵਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
   ____
   ੨. ਹਾਥੀ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
   ____
   ੩. ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
   ____
   ੪. ਹਾਥੀ ਆਪਣੀ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ?
   ____

2. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੋ।

   ੧. ਸੁੰਡ

   ੨. ਹਾਥੀ ਦੰਦ

   ੩. ਦਰੱਖ਼ਤ

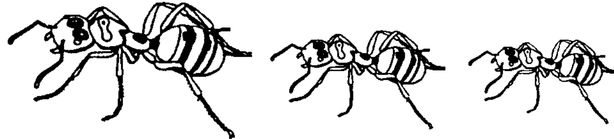
3. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਯਾਦ ਕਰੋ।

ਝੁੰਡ	group	ਦੁਸ਼ਮਣ	enemy	ਤਕਰੀਬਨ	about
ਸੂਖਮ	sensitive	ਇਸਤਰੀ	wife	ਵਿਚਾਰੇ	poor
ਸੁੰਡ	trunk	ਹੈਰਾਨੀ ਭਰਿਆ	Strange	ਹਾਥੀ-ਦੰਦ	tusks
ਆਕਾਰ	size	ਗਹਿਣੇ	jewelry	ਸੁੰਘਣਾ	to smell
ਚੱਖਣਾ	to taste	ਪਿਚਕਾਰੀ ਮਾਰਨਾ	to squirt	ਚਮੜੀ	skin
ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ	to hunt				

4. ਠੀਕ ਜਾਂ ਗ਼ਲਤ ?
   ੧. ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਦਾ ਲੀਡਰ ਪੁਰਖ ਜਾਨਵਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ________
   ੨. ਹਾਥੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਭਾਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਭਾਰ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ________
   ੩. ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ________

ਪਾਠ 16

ਕੀੜੀਆਂ

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖੋ।					
ਕਲੋਨੀ	ਦਰਜਨ	ਦੂਸਰੀਆਂ	ਗ਼ੁਲਾਮ	ਡਰਾਈਵਰ	ਖ਼ੂੰਖ਼ਾਰ
ਟਿੱਬਿਆਂ	ਹਜ਼ਾਰ	ਫ਼ੌਜੀਆਂ	ਤਰੀਕਾ	ਕਤਾਰ	ਹਮਲਾ

ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀੜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਲੋਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕੀੜੀ ਕਲੋਨੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਜਾਂ ਛੋਟੀ। ਇਕ ਵੱਡੀ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕੀੜੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਕ ਛੋਟੀ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਰਜਨ ਕੀੜੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੀੜੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ, ਲੱਕੜੀ ਵਿਚ, ਜਾਂ ਉੱਚੇ ਉੱਚੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਕੀੜੀ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ ਇਕ 'ਰਾਣੀ' ਕੀੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਣੀ ਕੀੜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਅੰਡੇ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਕੀੜੀਆਂ 'ਕਾਮੇ ਕੀੜੀਆਂ' ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕੀੜੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਰਾਣੀ ਕੀੜੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਜਨਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ, ਕਲੋਨੀ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣਾ, ਕਲੋਨੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਕਲੋਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਡੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀਆਂ ਕਲੋਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਕੀੜੀਆਂ ਨੂੰ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਡਰਾਈਵਰ ਕੀੜੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖ਼ੂੰਖ਼ਾਰ ਕੀੜੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਜਾਨਵਰ ਡਰਾਈਵਰ ਕੀੜੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੀੜੀਆਂ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਡਰਾਈਵਰ ਕੀੜੀਆਂ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਮੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਚੱਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਵੀ ਜਾਨਵਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਕੀੜੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕੀੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੋ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
   ੧. ਕੀੜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

   ___

   ੨. ਰਾਣੀ ਕੀੜੀ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

   ___

   ੩. ਕਾਮੇ ਕੀੜੀਆਂ ਕਿਹੜੇ ਦੋ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ?

   ___

   ੪. ਡਰਾਈਵਰ ਕੀੜੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਦੋ ਖ਼ਾਸ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੋ।

   ___

2. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ।
   ੧. ਇਕ ਵੱਡੀ ਕੀੜੀ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੀੜੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ?
      (ੳ) ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ
      (ਅ) ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ
      (ੲ) ਇਕ ਲੱਖ
   ੨. ਕਾਮੇ ਕੀੜੀਆਂ ਕੀ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ?
      (ੳ) ਰਾਣੀ ਕੀੜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ, ਕਲੋਨੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਤੇ ਕਲੋਨੀ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ।
      (ਅ) ਕਲੋਨੀ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਅੰਡੇ ਦੇਣਾ ਤੇ ਅੰਡੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ।
      (ੲ) ਰਾਣੀ ਕੀੜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ, ਕਲੋਨੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਤੇ ਅੰਡੇ ਦੇਣਾ।
   ੩. ਗ਼ੁਲਾਮ ਕੀੜੀਆਂ ਕਿਥੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ?
      (ੳ) ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ।
      (ਅ) ਦੂਸਰੀਆਂ ਕਲੋਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ।
      (ੲ) ਦੂਸਰੀਆਂ ਕਲੋਨੀਆਂ ਦੇ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਅੰਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ।

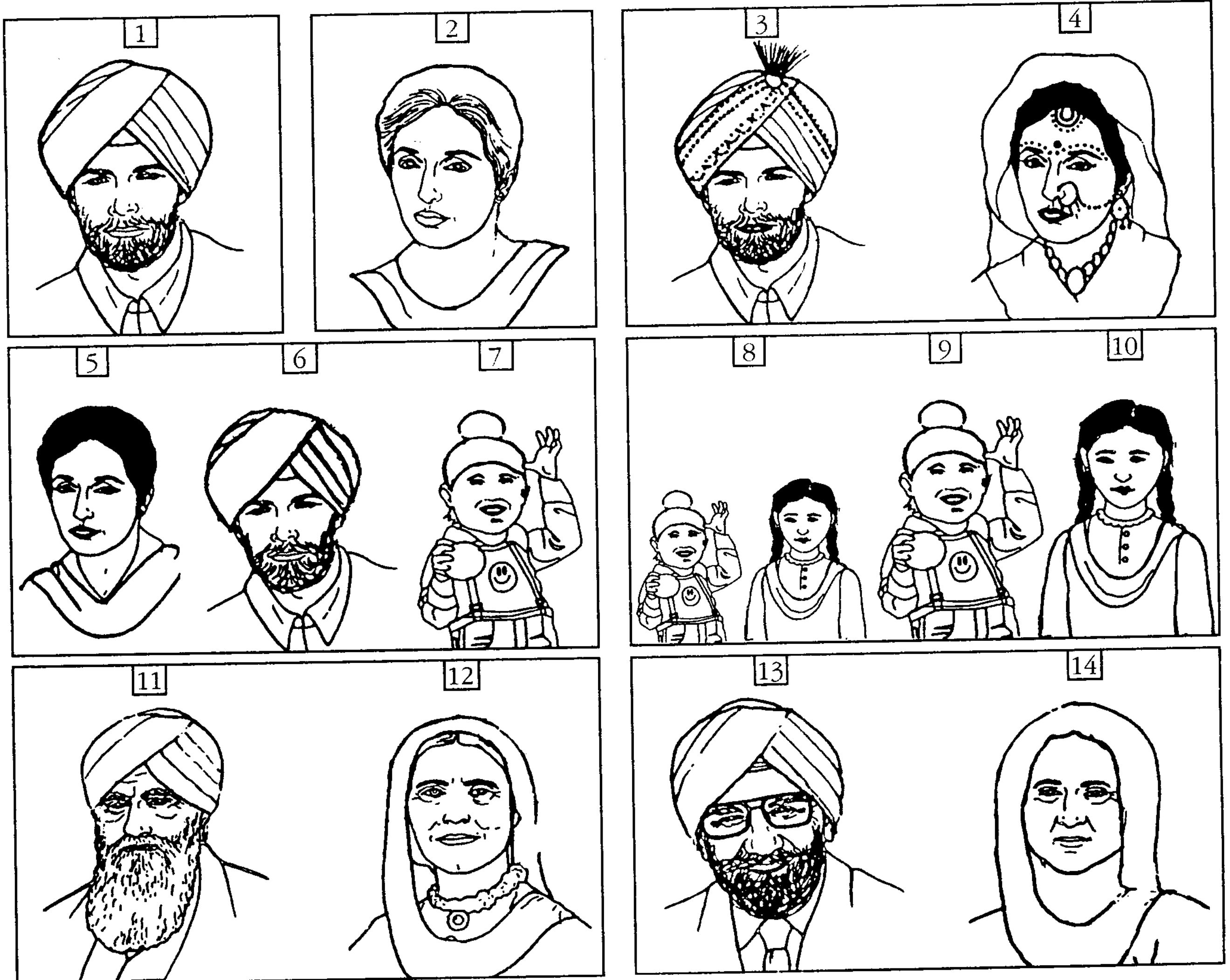
3. ਠੀਕ ਜਾਂ ਗ਼ਲਤ ?
   ੧. ਹਰ ਕੀੜੀ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਣੀ ਤੇ ਇਕ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ___
   ੨. ਡਰਾਈਵਰ ਕੀੜੀਆਂ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ___
   ੩. ਕਈ ਕੀੜੀਆਂ ਗ਼ੁਲਾਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ___

4. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਯਾਦ ਕਰੋ।

ਪਰਿਵਾਰ	family	ਕਲੋਨੀ	colony	ਦਰਜਨ	dozen
ਗ਼ੁਲਾਮ	slave	ਖ਼ੂੰਖ਼ਾਰ	ferocious	ਟਿੱਬੇ	mounds
ਹਜ਼ਾਰ	thousand	ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ	like soldiers	ਤਰੀਕਾ	way
ਕਤਾਰ	line/row	ਹਮਲਾ	attack	ਰਾਖੀ	protection

ਲੋਕ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇ

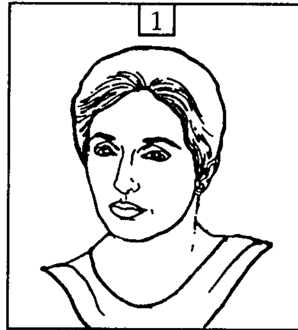
Lok Aṭe Rishṭe

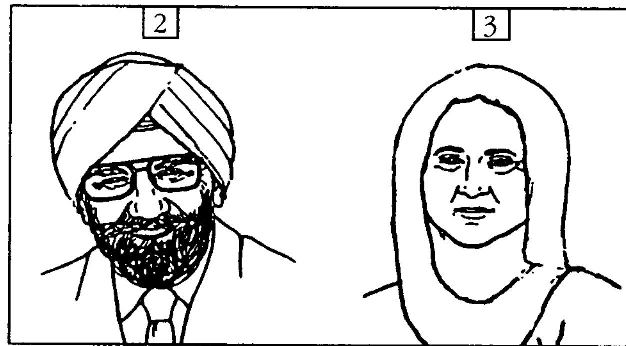

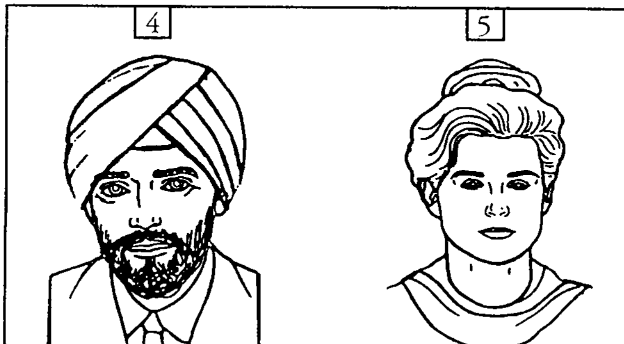
1. ਮਰਦ	marḍ
2. ਔਰਤ	auraṭ
3. ਪਤੀ	paṭi
4. ਪਤਨੀ	paṭni
5. ਮਾਤਾ	maaṭa
6. ਪਿਤਾ	piṭa
7. ਬੱਚਾ	bachcha
8. ਬੱਚੇ	bachchay
9. ਪੁੱਤਰ	puṭṭar
10. ਧੀ	ḍhee
11. ਦਾਦਾ–ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾ	ḍaaḍa–piṭa ḍa piṭa
12. ਦਾਦੀ–ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਾਤਾ	ḍaaḍi–piṭa ḍi maaṭa
13. ਨਾਨਾ–ਮਾਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾ	naana–maaṭa ḍa piṭa
14. ਨਾਨੀ–ਮਾਤਾ ਦੀ ਮਾਤਾ	naani–maaṭa ḍi maaṭa

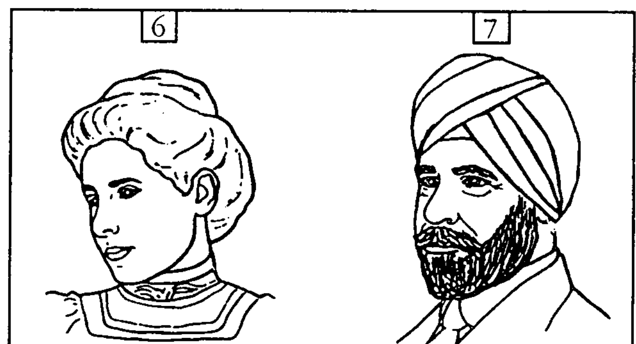
ਰਿਸ਼ਤੇ—ਮਾਤਾ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ

Rishṭe—Maaṭa ḍa Parivaar

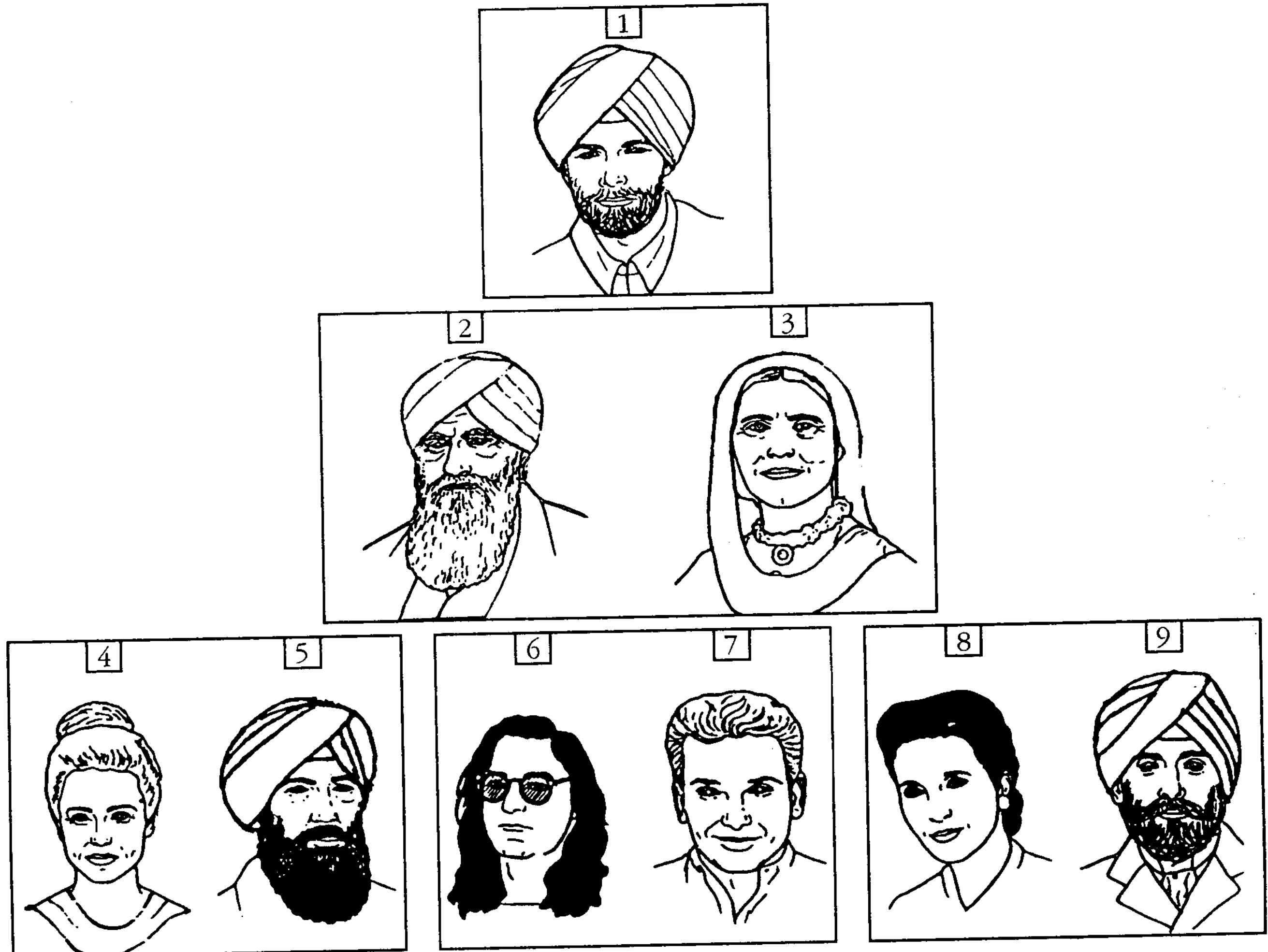

1. ਮਾਤਾ	maaṭa
2. ਨਾਨਾ–ਮਾਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾ	naana–maaṭa ḍa piṭa
3. ਨਾਨੀ–ਮਾਤਾ ਦੀ ਮਾਤਾ	naani–maaṭa ḍi maaṭa
4. ਮਾਮਾ–ਮਾਤਾ ਦਾ ਭਰਾ	maama–maaṭa ḍa bhraa
5. ਮਾਮੀ–ਮਾਤਾ ਦੀ ਭਾਬੀ/ਮਾਮੇ ਦੀ ਪਤਨੀ	maami–maaṭa ḍi bhaabi/maame ḍi paṭni
6. ਮਾਸੀ–ਮਾਤਾ ਦੀ ਭੈਣ	maasi–maaṭa ḍi bhaiṇ
7. ਮਾਸੜ–ਮਾਤਾ ਦਾ ਜੀਜਾ/ਮਾਸੀ ਦਾ ਪਤੀ	maasaṛ–maaṭa ḍa jeeja/maasi da paṭi

ਰਿਸ਼ਤੇ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ

Rishṭe—Piṭa da Parivaar

1. ਪਿਤਾ	piṭa
2. ਦਾਦਾ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾ	ḍaaḍa–piṭa ḍa piṭa
3. ਦਾਦੀ—ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਾਤਾ	ḍaaḍi–piṭa ḍi maaṭa
4. ਤਾਈ—ਪਿਤਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭਾਬੀ	taaee–piṭa ḍi vaddi bhaabi
5. ਤਾਇਆ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ/ਤਾਈ ਦਾ ਪਤੀ	taaia–piṭa ḍa vadda bhraa/ṭaaee ḍa paṭi
6. ਚਾਚੀ—ਪਿਤਾ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭਾਬੀ	chaachi–piṭa ḍi chhoti bhaabi
7. ਚਾਚਾ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ/ਚਾਚੀ ਦਾ ਪਤੀ	chaacha–piṭa ḍa chhota bhraa/chaachi ḍa paṭi
8. ਭੂਆ—ਪਿਤਾ ਦੀ ਭੈਣ	bhooa–piṭa ḍi bhaiṇ
9. ਫੁੱਫੜ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਜੀਜਾ/ਭੂਆ ਦਾ ਪਤੀ	phuphphaṛ–piṭa ḍa jeeja/bhooa ḍa paṭi

ਮੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ

ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ। ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਸਭ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਇਸ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਲਗਾਓ।

ਨਾਨਾ   ਨਾਨੀ   ਦਾਦਾ   ਦਾਦੀ

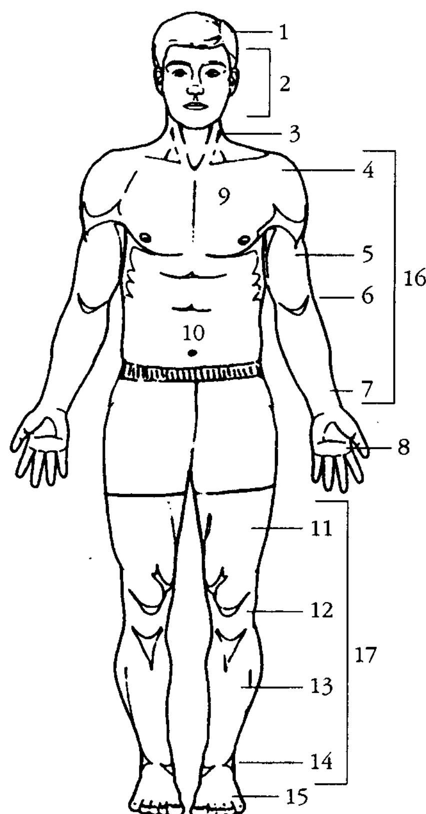
ਮਾਸੀ   ਮਾਸੜ   ਮਾਮਾ   ਮਾਮੀ   ਮਾਤਾ   ਪਿਤਾ   ਤਾਇਆ   ਤਾਈ   ਚਾਚਾ   ਚਾਚੀ   ਭੂਆ   ਫੁੱਫੜ

ਮੈਂ   ਭੈਣ   ਭਰਾ

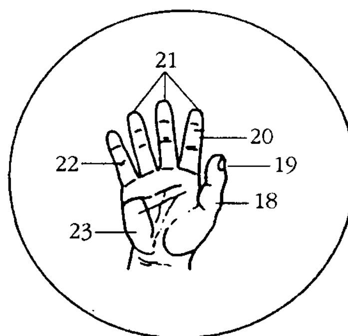
ਮਸੇਰੇ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾ   ਮਮੇਰੇ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾ   ਚਚੇਰੇ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾ   ਫੁਫੇਰੇ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾ

ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ

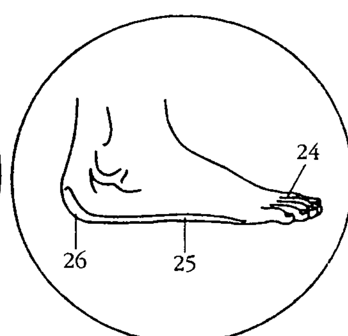
Sareer ḍe Aṅg

ਹੱਥ

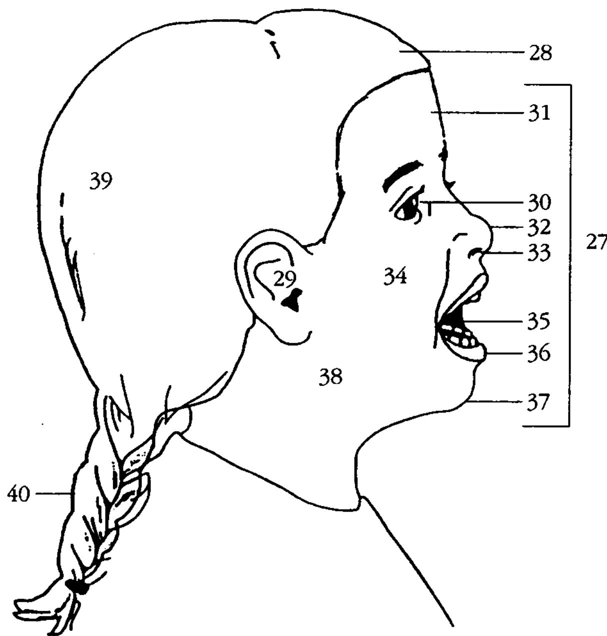

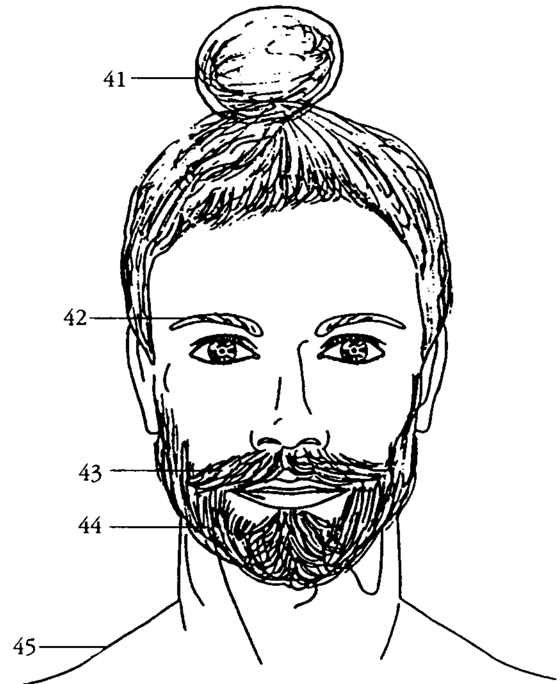
ਪੈਰ

1. ਸਿਰ	Sir	14. ਗਿੱਟਾ	gitta
2. ਚਿਹਰਾ	chihra	15. ਪੈਰ	pair
3. ਗਰਦਨ	garḍan	16. ਬਾਂਹ	baaṅh
4. ਮੋਢਾ	modha	17. ਲੱਤ	laṭṭ
5. ਡੌਲਾ	daula	18. ਅੰਗੂਠਾ	aṅgootha
6. ਕੂਹਣੀ	koohṇi	19. ਨਹੁੰ	nahuṅ
7. ਕਲਾਈ	kalaaee	20. ਪੋਟਾ	pota
8. ਹੱਥ	haṭh	21. ਉਂਗਲੀਆਂ	uṅgliaaṅ
9. ਛਾਤੀ	chhaaṭi	22. ਚੀਚੀ	cheechi
10. ਪੇਟ/ਢਿੱਡ	pet/dhidd	23. ਤਲੀ	ṭali
11. ਪੱਟ	patt	24. ਪੈਰ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ	pair diaaṅ uṅgliaaṅ
12. ਗੋਡਾ	goda	25. ਪੈਰ ਦੀ ਤਲੀ	pair ḍi ṭali
13. ਪਿੱਲੀ	pilli	26. ਅੱਡੀ	addi

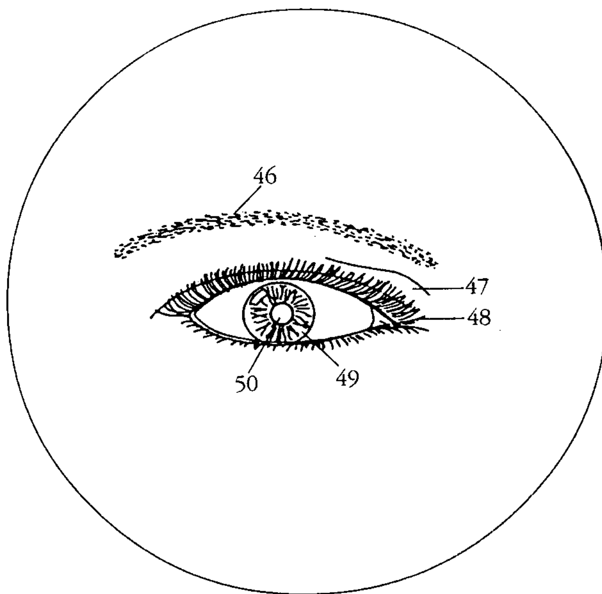
ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ—ਚਿਹਰਾ
Sareer ḍe Aṅg—Chihra

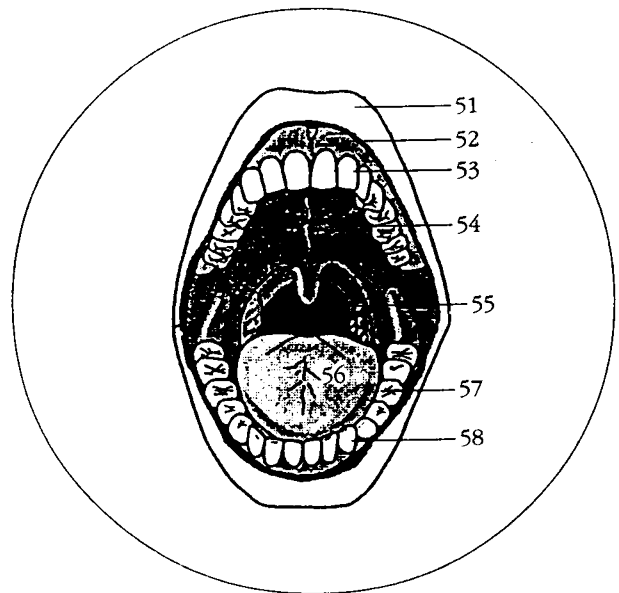

27. ਚਿਹਰਾ	chihra	37. ਠੋਡੀ	thodi
28. ਸਿਰ	sir	38. ਜਬਾੜ੍ਹਾ	jabaahṛa
29. ਕੰਨ	kaṅn	39. ਵਾਲ	vaal
30. ਅੱਖ	akkh	40. ਗੁੱਤ	guṭṭ
31. ਮੱਥਾ	maṭṭha	41. ਜੂੜਾ	jooṛa
32. ਨੱਕ	nakk	42. ਭਰਵੱਟਾ	bharvatta
33. ਨਾਸਾਂ	naasaṅ	43. ਮੁੱਛਾਂ	muchchhaaṅ
34. ਗੱਲ੍ਹ	gallh	44. ਦਾੜ੍ਹੀ	ḍaahṛi
35. ਮੂੰਹ	mooṅh	45. ਮੋਢਾ	modhaa
36. ਬੁੱਲ੍ਹ	bullh		

ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ—ਅੱਖ ਅਤੇ ਮੂੰਹ
Sareer ḍe Aṅg—Akkh aṭe Mooṅh

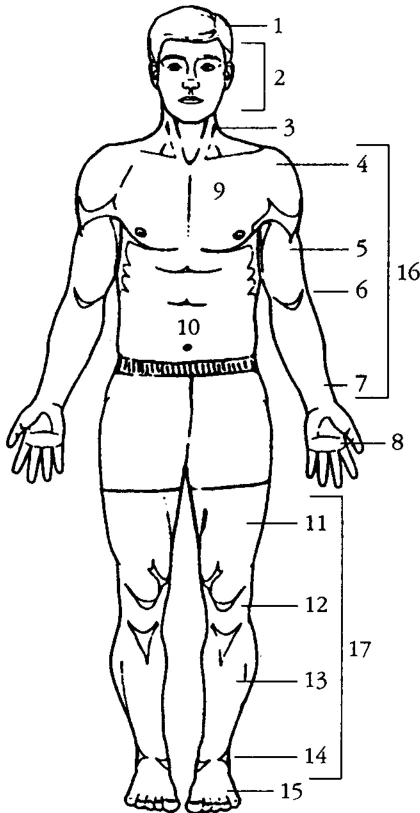

46. ਭਰਵੱਟਾ — bharvatta
47. ਪਲਕ — palak
48. ਝਿੰਮਣੀਆਂ — jhimmaṇiaaṅ
49. ਡੇਲਾ — dela
50. ਪੁਤਲੀ — puṭli
51. ਬੁੱਲ੍ਹ — bullh
52. ਮਸੂੜਾ — masooṛa
53. ਦੰਦ — ḍaṅḍ
54. ਤਾਲੂ — ṭaaloo
55. ਸੰਘ — saṅgh
56. ਜੀਭ — jeebh
57. ਜਾੜ੍ਹਾਂ — jaahṛaaṅ
58. ਸੂਏ — sooe

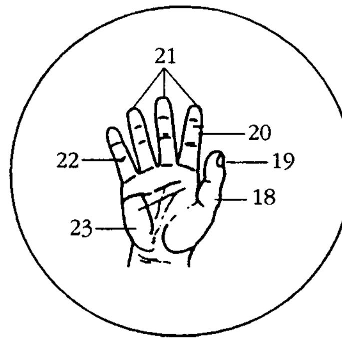
ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ—ਅਭਿਆਸ

Sareer ḍe Aṅg—Abhiaas

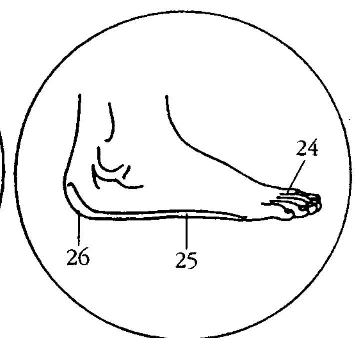
ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਰ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਹੱਥ

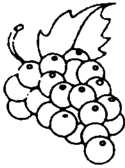
ਪੈਰ

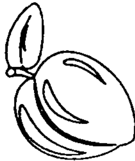
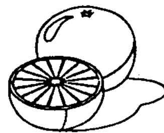
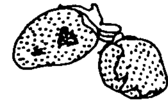
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.

ਫਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ

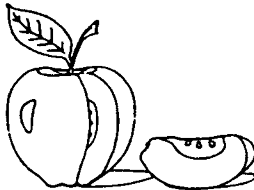
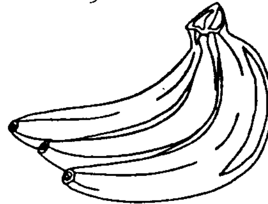
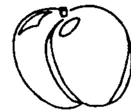
Phalaaṅ ḍe Naaṅ

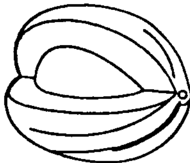
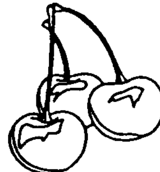

1 2 3

4 5 6

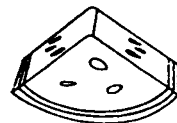

7 8 9

10 11 12

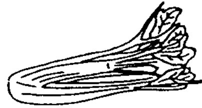

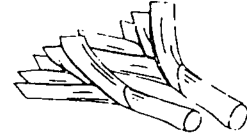
13 14 15

1. ਅੰਗੂਰ	aṅgoor	6. ਸਟ੍ਰਾਬੈਰੀ	strawberry	11. ਚੈਰੀਆਂ	chairiaaṅ
2. ਅਨਾਨਾਸ	anaanaas	7. ਸੇਬ	seb	12. ਟਮਾਟਰ	tamaatar
3. ਆਲੂਬੁਖਾਰਾ	aaloo-bukhaara	8. ਕੇਲਾ	kela	13. ਨਿੰਬੂ	nimboo
4. ਆੜੂ	aaṛoo	9. ਖ਼ੁਰਮਾਨੀ	khurmaani	14. ਨਾਖ਼	naakh
5. ਸੰਤਰਾ	saṅṭra	10. ਖ਼ਰਬੂਜਾ	kharbooja	15. ਤਰਬੂਜ਼	ṭarbooz

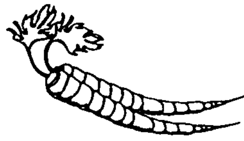
ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ
Sabziaaṅ ḍe Naaṅ

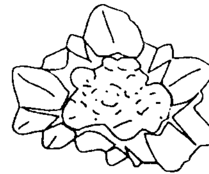

1

2

3

4

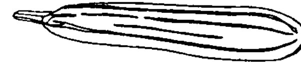

5

6

7

8

9

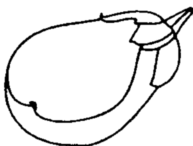

10

11

12

13

14

15

16

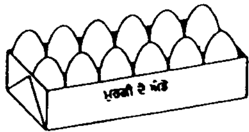

17

18

1. ਆਲੂ	aaloo	7. ਖੀਰਾ	kheera	13. ਮਟਰ	matar
2. ਸੈਲਰੀ	celery	8. ਘੀਆ	gheea	14. ਲਾਲ ਮੂਲੀ	laal mooli
3. ਹਰੇ ਪਿਆਜ਼	hare piaaz	9. ਛੱਲੀ	challi	15. ਬੈਂਗਣ	baiṅgaṇ
4. ਖੁੰਬਾਂ	khumbaaṅ	10. ਤੋਰੀ	ṭori	16. ਬੰਦ ਗੋਭੀ	baṅḍ gobhi
5. ਗਾਜਰਾਂ	gaajraaṅ	11. ਥੋਮ	thoam	17. ਮਿਰਚ	mirch
6. ਗੋਭੀ	gobhi	12. ਬਰੌਕਲੀ	broccoli	18. ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ	shimla mirch

ਹੋਰ ਖਾਣੇ

Hor Khaaṇe

1

2

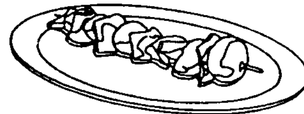
3

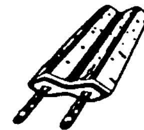
4

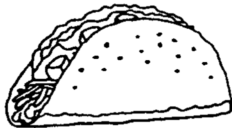
5

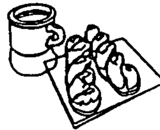
6

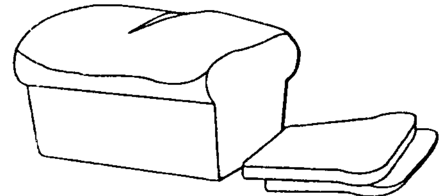
7

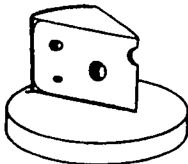
8

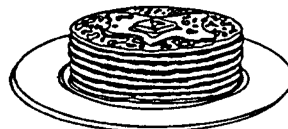
9

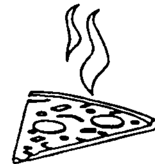
10

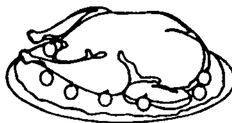
11

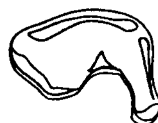
12

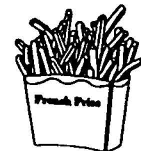
13

14

15

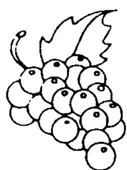
16

1. ਅੰਡੇ	aṅday	7. ਕੁਲਫੀ	kulfi	13. ਪੀਜ਼ਾ	pizza
2. ਦਲੀਆ	ḍalia	8. ਟਾਕੋ	taco	14. ਮੁਰਗ਼ਾ	murgha
3. ਸਪਗੈਟੀ	spaghetti	9. ਡੋਨੱਟ	donut	15. ਮੁਰਗ਼ੇ ਦੀ ਲੱਤ	murghe ḍi laṭṭ
4. ਹੈਮਬਰਗਰ	hamburger	10. ਡਬਲ ਰੋਟੀ	double roti	16. ਫ਼ਰੈਂਚ ਫ਼ਰਾਈਆਂ	french
5. ਹੌਟ ਡੌਗ	hot dog	11. ਪਨੀਰ	paneer		fraaee-aaṅ
6. ਕਬਾਬ	kabaab	12. ਪੂੜੇ	pooṛe		

ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ—ਅਭਿਆਸ

Phal aṭe Sabziaaṅ—Abhiaas

ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਰ ਖਾਣੇ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

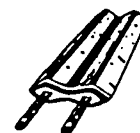
1

2

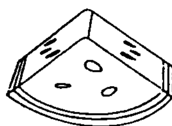
3

4

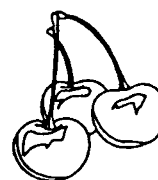
5

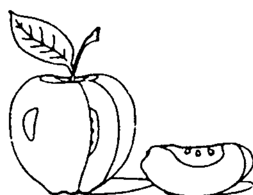
6

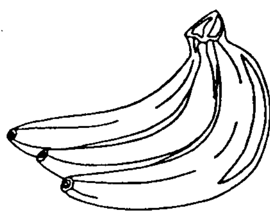
7

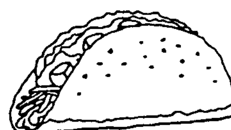
8

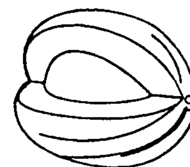
9

10

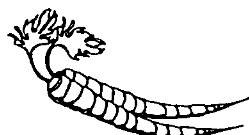
11

12

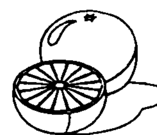
13

14

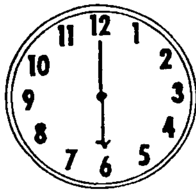
15

16

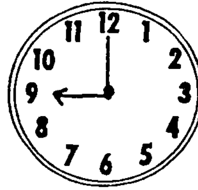
ਕੀ ਵਕਤ/ਸਮਾਂ/ਟਾਈਮ ਹੈ ?

Kee Vaqṭ/Samaaṅ/Time hai ?

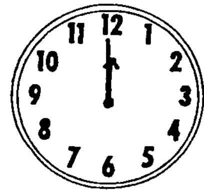
ਛੇ ਵੱਜੇ ਹਨ

chhe vajje han

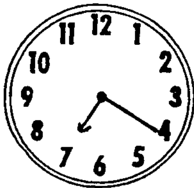
ਨੌਂ ਵੱਜੇ ਹਨ

nauṅ vajje han

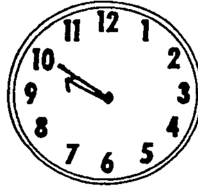
ਬਾਰਾਂ ਵੱਜੇ ਹਨ

baaraaṅ vajje han

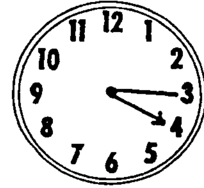
ਸੱਤ ਵੱਜ ਕੇ ਵੀਹ ਮਿੰਟ

saṭṭ vajj ke veeh miṅt

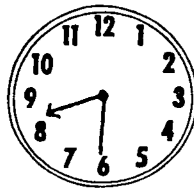
ਦਸ ਵੱਜਣ ਵਿਚ ਦਸ ਮਿੰਟ

ḍas vajjaṇ vich ḍas miṅt

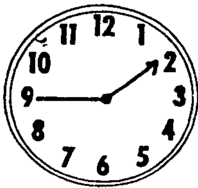
ਸਵਾ ਚਾਰ

savaa chaar

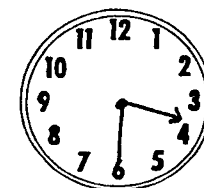
ਸਾਢੇ ਅੱਠ

saadhe ath

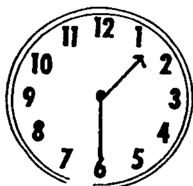
ਪੌਣੇ ਦੋ

pauṇe ḍo

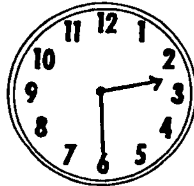

ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ

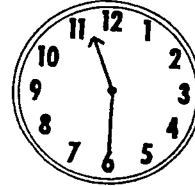
saadhe ṭiṅn

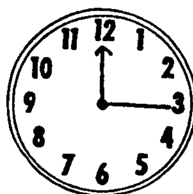
ਡੇਢ ਵਜਿਆ ਹੈ
dedh vajjiaa hai

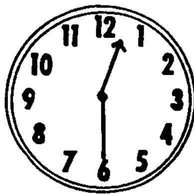
ਢਾਈ ਵੱਜੇ ਹਨ
dhaaee vajje han

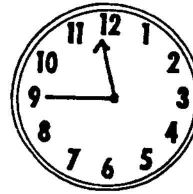
ਸਾਢੇ ਗਿਆਰਾਂ
saadhe giaaraaṅ

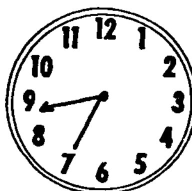
ਸਵਾ ਬਾਰਾਂ
savaa baaraaṅ

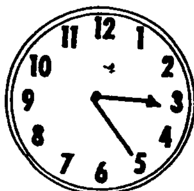
ਸਾਢੇ ਬਾਰਾਂ
saadhe baaraaṅ

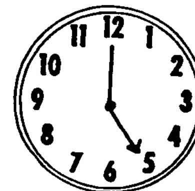
ਪੌਣੇ ਬਾਰਾਂ
pauṇe baaraaṅ

ਨੌਂ ਵੱਜਣ ਵਿਚ ਪੱਚੀ ਮਿੰਟ
nauṅ vajjaṇ vich pachee miṅt

ਤਿੰਨ ਵੱਜ ਕੇ ਪੱਚੀ ਮਿੰਟ
ṭiṅn vajj ke pachchee miṅt

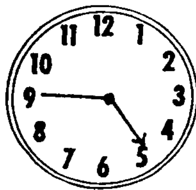
ਪੰਜ ਵੱਜੇ ਹਨ
paṅj vajje han

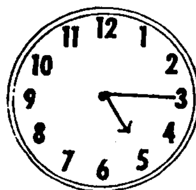
ਕੀ ਵਕਤ/ਸਮਾਂ/ਟਾਈਮ ਹੈ ?—ਅਭਿਆਸ

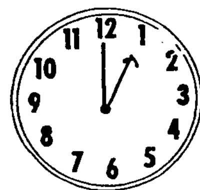
Kee Vaqṭ/Samaaṅ/Time hai ?—Abhiaas

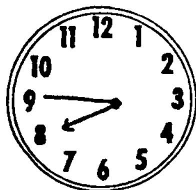
ਹਰ ਘੜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਟਾਈਮ ਲਿਖੋ।

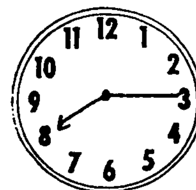
Har Ghaṛi ḍe hethaaṅ time likho.

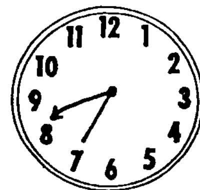

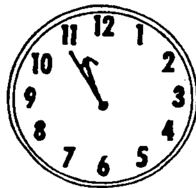

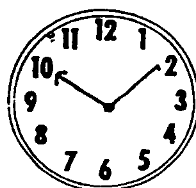

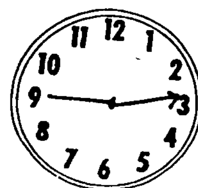

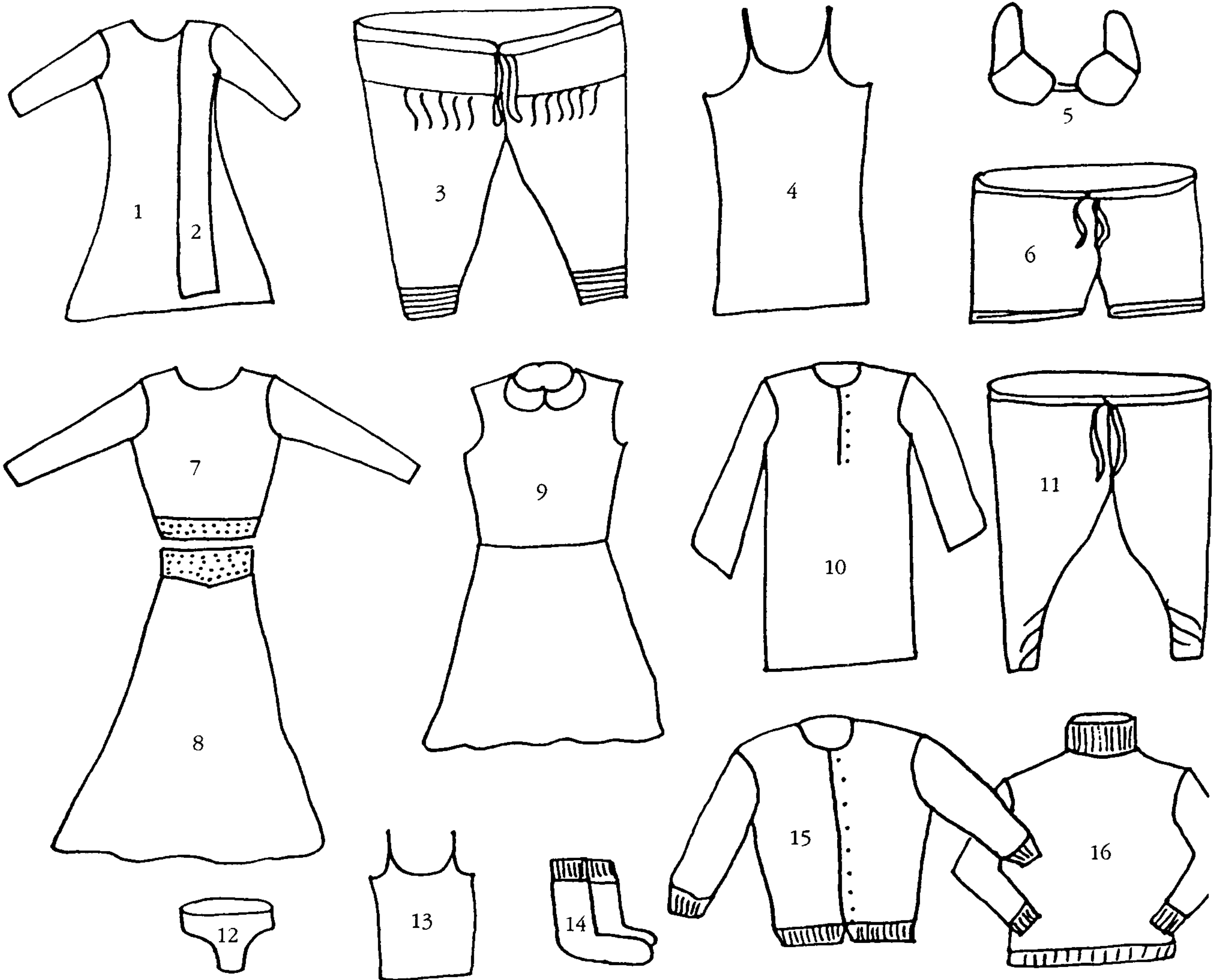

ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕਪੜੇ—1

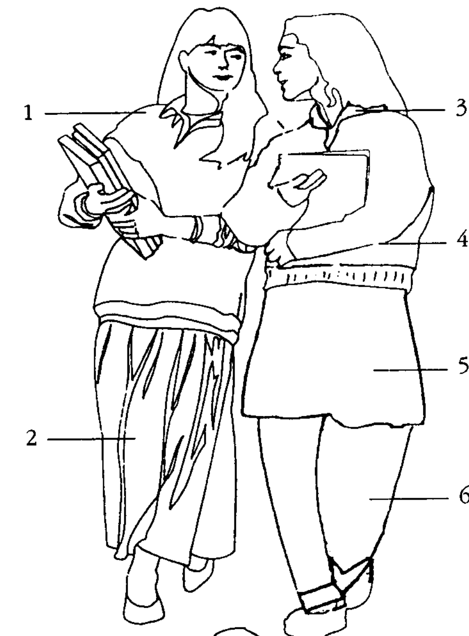
Kuṛiaaṅ aṭe Aurṭaaṅ ḍe Kapṛe—1

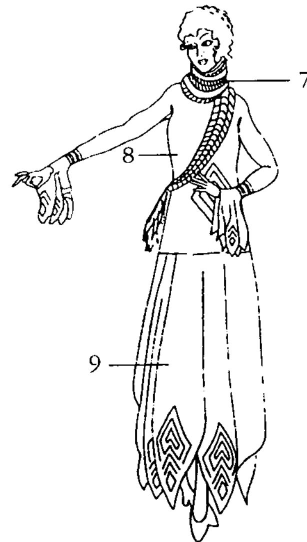

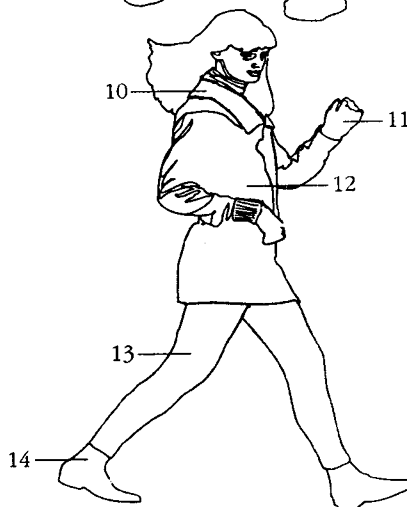
1. ਕਮੀਜ਼	kameez	7. ਚੋਲੀ	choli	13. ਬੁਨੈਣ	bunaiṇ
2. ਚੁੰਨੀ	chuṅni	8. ਲਹਿੰਗਾ	lahṅga	14. ਜੁਰਾਬਾਂ	juraabaaṅ
3. ਸਲਵਾਰ	salwaar	9. ਫ਼ਰਾਕ	frock	15. ਕੋਟੀ	koti
4. ਸ਼ਮੀਜ਼	shameez	10. ਕੁੜਤਾ	kuṛta	16. ਸਵੈਟਰ	sweater
5. ਛੋਟੀ ਬੁਨੈਣ	chhoti bunaiṇ	11. ਪਜਾਮੀ	pajaami		
6. ਕਛਹਿਰਾ	kachhahra	12. ਕੱਛੀ	kachchhi		

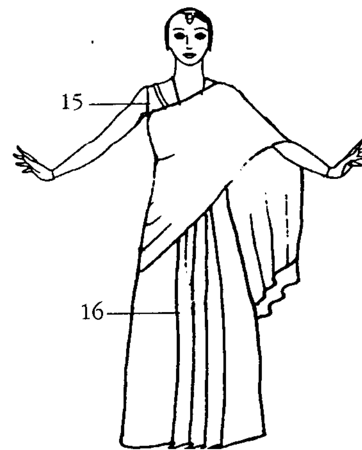
ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕਪੜੇ—2

Kuṛiaaṅ aṭe Aurṭaaṅ ḍe Kapṛe—2

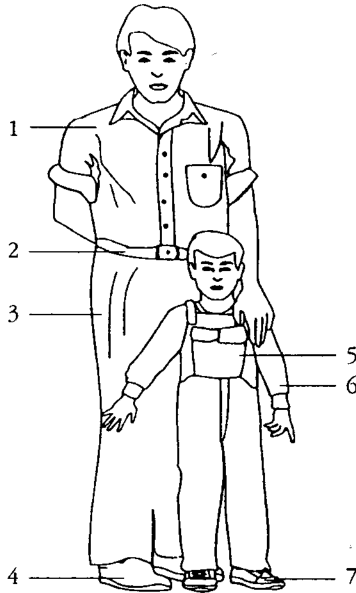

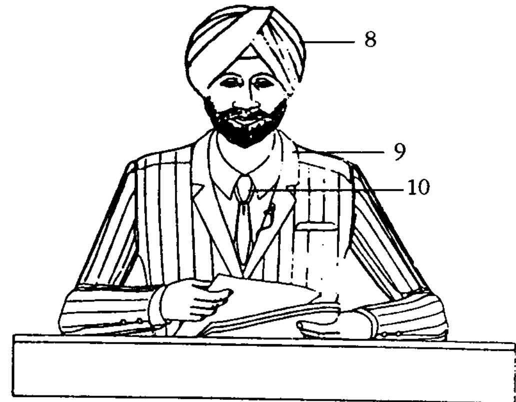

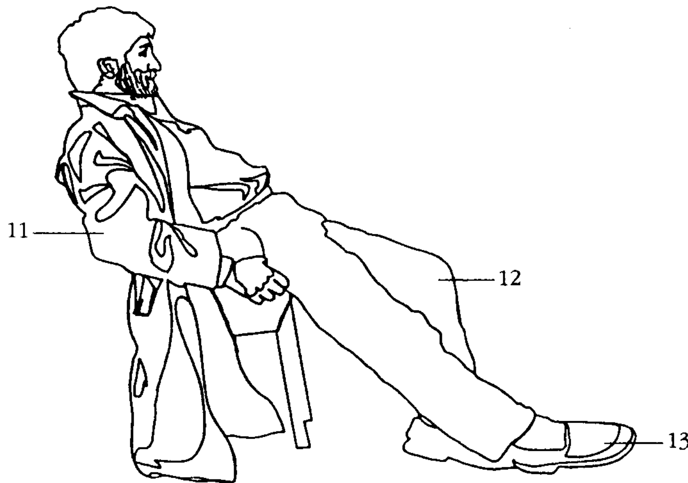
1. ਸਵੈਟਸ਼ਰਟ	sweatshirt	7. ਚੁੰਨੀ	chuṅni	13. ਪਜਾਮੀ	pajaami		
2. ਸਕਰਟ	skirt	8. ਚੋਲੀ	choli	14. ਜੁਰਾਬਾਂ	juraabaaṅ		
3. ਸਕਾਰਫ਼	scarf	9. ਲਹਿੰਗਾ	lahṅga	15. ਬਲਾਊਜ਼	blouse		
4. ਸਵੈਟਰ	sweater	10. ਸ਼ਾਲ	shaal	16. ਸਾੜੀ	saaṛi		
5. ਕਮੀਜ਼	kameez	11. ਦਸਤਾਨਾ	ḍasṭaana				
6. ਸਲਵਾਰ	salwaar	12. ਜੈਕਟ	jacket				

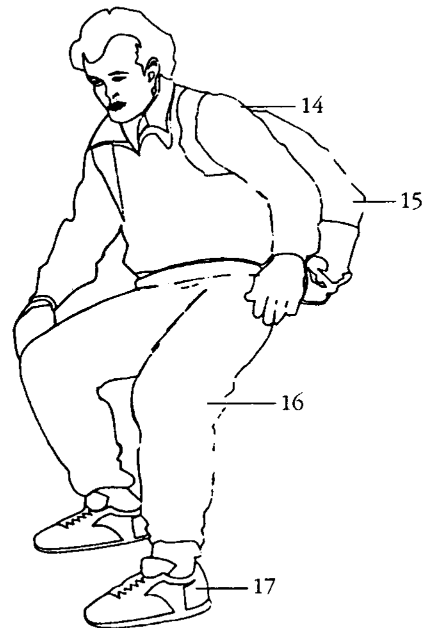
ਮੁੰਡਿਆਂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਕਪੜੇ

Muṅdiaaṅ aṭe Mardaaṅ ḍe Kapṛe

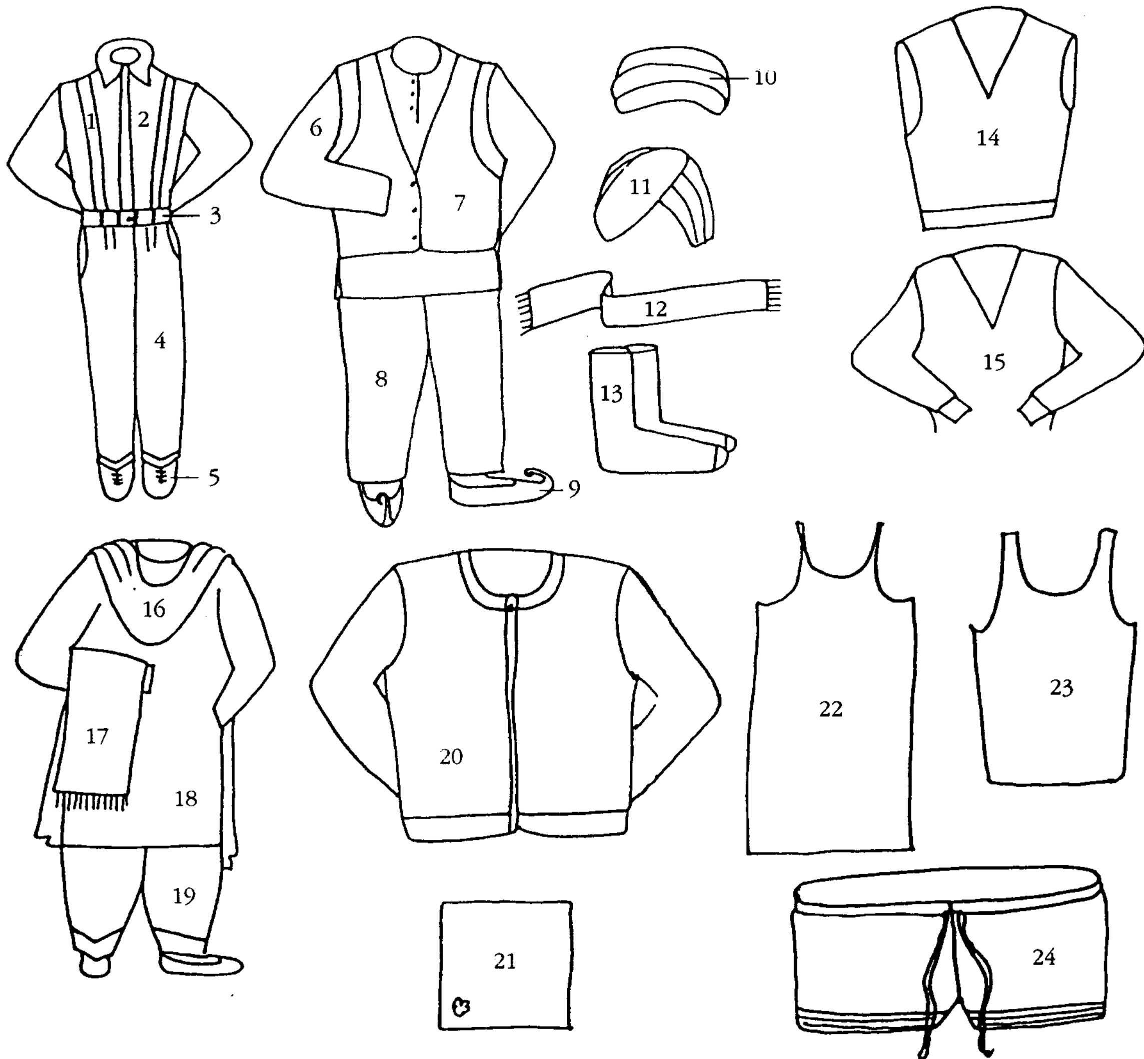

1. ਕਮੀਜ਼	kameez	7. ਸਨੀਕਰ	sneaker	13. ਜੁੱਤੀਆਂ	juṭṭiaaṅ
2. ਬੈਲਟ	belt	8. ਪਗੜੀ	pagṛi	14. ਸਵੈਟ ਸ਼ਰਟ	sweat shirt
3. ਜੀਨਜ਼	jeans	9. ਕੋਟ	coat	15. ਬਸਤਾ	basṭa
4. ਬੂਟ	boot	10. ਟਾਈ	tie	16. ਸਵੈਟ ਪੈਂਟ	sweat pant
5. ਓਵਰਆਲ	overall	11. ਓਵਰਕੋਟ	overcoat	17. ਹਾਈਕਿੰਗ ਬੂਟ	hiking boot
6. ਸਵੈਟ ਸ਼ਰਟ	sweat shirt	12. ਪੈਂਟ	pant		

ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਕਪੜੇ

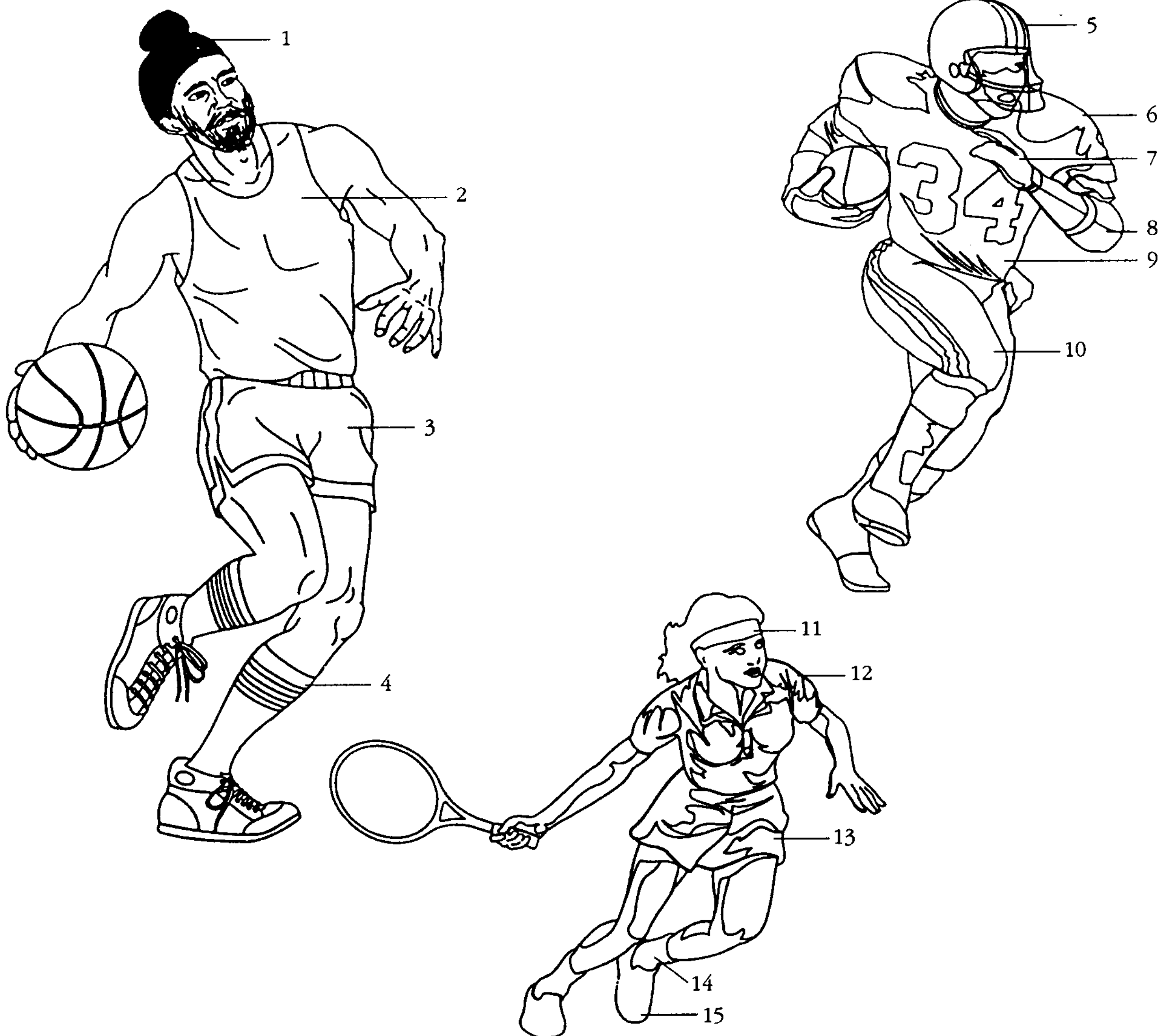
Bazurgaaṅ ḍe Kapṛe

1. ਗੈੱਲਸ	gallus	9. ਜੁੱਤੀ	juṭṭi	17. ਸ਼ਾਲ	shawl
2. ਕਮੀਜ਼	kameez	10. ਕੇਸਗੀ	kesgi	18. ਕਮੀਜ਼	kameez
3. ਬੈਲਟ	belt	11. ਪਗੜੀ	pagṛi	19. ਸਲਵਾਰ	salwar
4. ਪੈਂਟ	pant	12. ਮਫ਼ਲਰ	maflar	20. ਕੋਟੀ	koti
5. ਬੂਟ	boot	13. ਜੁਰਾਬਾਂ	juraabaaṅ	21. ਰੁਮਾਲ	rumaal
6. ਕੁੜਤਾ	kurṭa	14. ਬਿਨਾਂ ਬਾਂਹ ਦਾ ਸਵੈਟਰ	bina baaṅh ḍa sweater	22. ਸ਼ਮੀਜ਼	shameez
7. ਵਾਸਕਿਟ	vasket	15. ਪੂਰੀ ਬਾਂਹ ਦਾ ਸਵੈਟਰ	poori baaṅh ḍa sweater	23. ਬੁਨੈਣ	bunaiṇ
8. ਪਜਾਮਾ	pajaama	16. ਚੁੰਨੀ	chuṅni	24. ਕਛਹਿਰਾ	kachhahra

ਖੇਡਣ ਦੇ ਕਪੜੇ

Khedaṇ ḍe Kapṛe

1. ਪਟਕਾ patka
2. ਟੈਂਕ ਟੌਪ tank top
3. ਨਿੱਕਰ nikkar
4. ਜੁਰਾਬਾਂ jurabaań
5. ਹੈਲਮਟ helmet
6. ਮੋਢੇ ਦਾ ਪੈਡ modhe ḍa pad
7. ਦਸਤਾਨੇ ḍasṭaane
8. ਕੂਹਣੀ ਦਾ ਪਟਾ koohṇi ḍa pata
9. ਜਰਸੀ jersy
10. ਜਰਸੀ ਪੈਂਟ jersy pant
11. ਸਿਰ ਦਾ ਪਟਾ sir ḍa pata
12. ਟੀ-ਸ਼ਰਟ T-shirt
13. ਨਿੱਕਰ nikkar
14. ਜੁਰਾਬਾਂ juraabaań
15. ਬੂਟ boot

ਕਪੜੇ—ਅਭਿਆਸ

Kapṛe—Abhiaas

ਹੇਠਾਂ ਸਭ ਕਪੜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

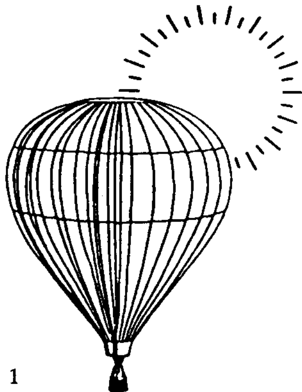
Write down the names of all the clothes below.

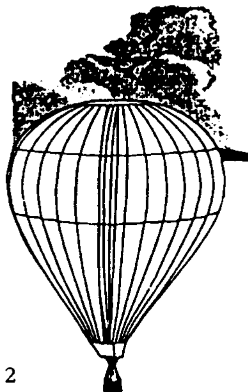

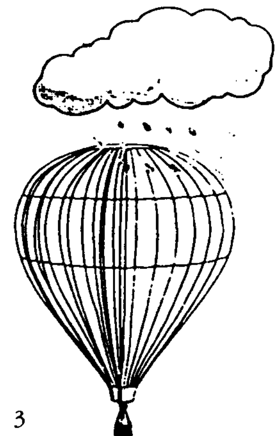
1.	8.	15.	22.	29.
2.	9.	16.	23.	30.
3.	10.	17.	24.	31.
4.	11.	18.	25.	32.
5.	12.	19.	26.	33.
6.	13.	20.	27.	34.
7.	14.	21.	28.	35.

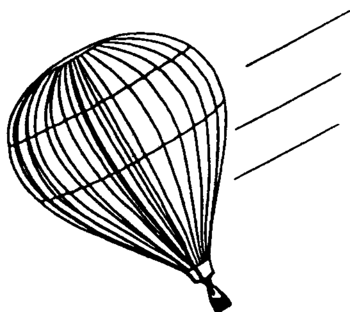
ਮੌਸਮ

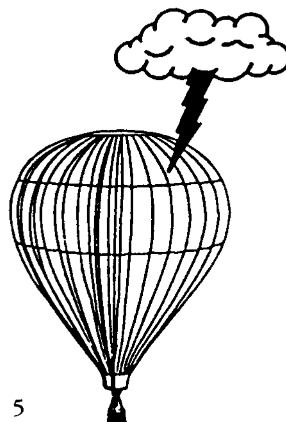
Mausam

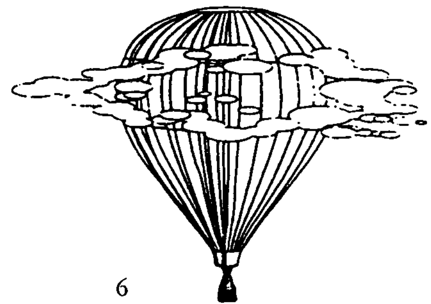

1

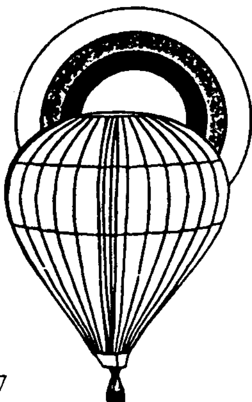

2

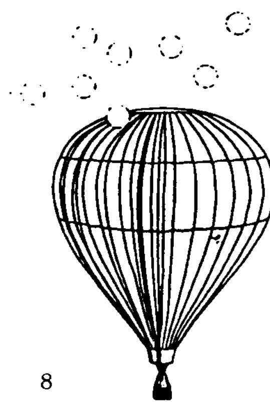

3

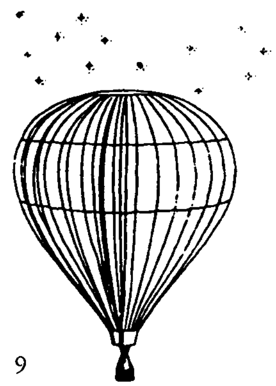

4

5

6

7

8

9

1. ਧੁੱਪ dhupp
2. ਬੱਦਲ baḍḍal
3. ਮੀਂਹ meeṅh
4. ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ṭez hava
5. ਬਿਜਲੀ bijli
6. ਧੁੰਦ dhuṅḍ
7. ਸਤਰੰਗੀ ਪੀਂਘ saṭraṅgi peeṅgh
8. ਗੜੇ gaṛe
9. ਬਰਫ਼ baraf

ਮੌਸਮ—ਅਭਿਆਸ
Mausam—Abhiaas

ਹਨੇਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।
Haneri chall rahi hai.

ਬਰਫ਼ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।
Baraf pai rahi hai.

ਬਿਜਲੀ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ।
Bijli chamak rahi hai.

ਗੜੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ।
Gaṛe pai rahe han.

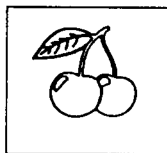
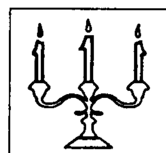
ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।
Thaṅdi hava chall rahi hai.

ਗਰਮੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।
Garmi pai rahi hai.

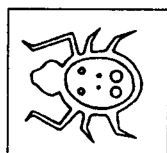
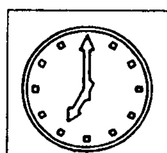
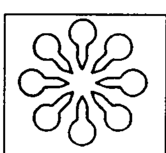
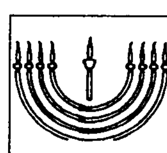
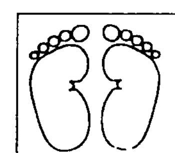
ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
Nambraaṅ ḍi Jaaṇkaari

1.	ik	੧.	ਇੱਕ	☐
2.	ḍo	੨.	ਦੋ	☐ ☐
3.	ṭiṅn	੩.	ਤਿੰਨ	☐ ☐ ☐
4.	chaar	੪.	ਚਾਰ	☐ ☐ ☐ ☐
5.	paṅj	੫.	ਪੰਜ	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
6.	chhe	੬.	ਛੇ	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
7.	saṭṭ	੭.	ਸੱਤ	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
8.	atth	੮.	ਅੱਠ	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
9.	nauṅ	੯.	ਨੌਂ	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
10.	ḍas	੧੦.	ਦਸ	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

ਅਭਿਆਸ : ਹਰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਥੱਲੇ ਠੀਕ ਗੁਰਮੁਖੀ ਨੰਬਰ ਲਿਖੋ।
Write the correct Gurmukhi number under each picture.

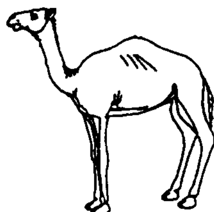

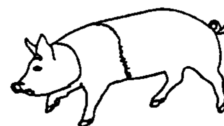
ਜਾਨਵਰ—1

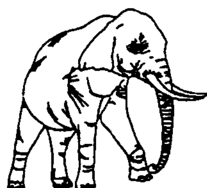
Jaanvar—1

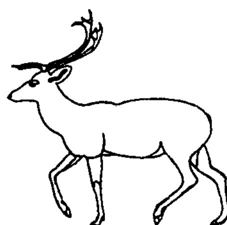

1

2

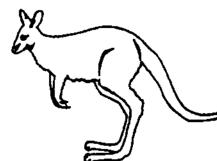

3

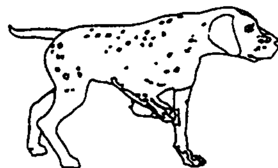

4

5

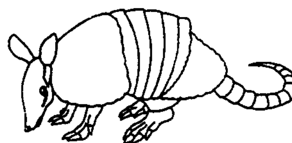

6

7

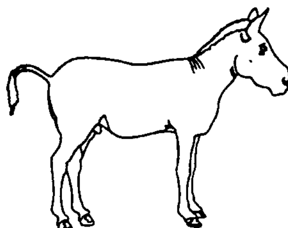

8

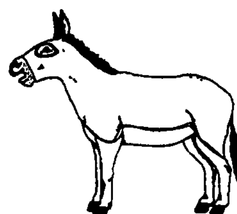

9

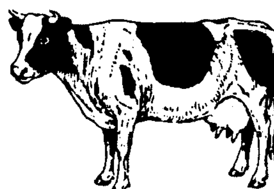

10

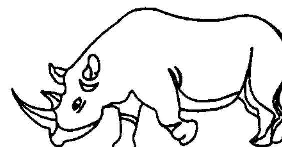

11

12

13

14

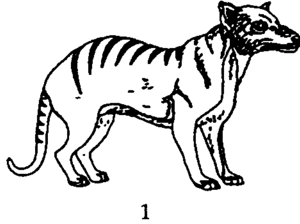

15

16

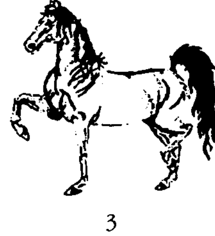
1. ਊਠ ooth
2. ਊਦ ਬਲਾ ooḍ blaw
3. ਸਮੁੰਦਰੀ ਸ਼ੇਰ samuṅḍri sher
4. ਸੂਰ soor
5. ਹਾਥੀ haaṭhi
6. ਹਿਰਨ hiran
7. ਹਿਰਨੋਟਾ hirnota
8. ਕੰਗਾਰੂ kaṅgaroo
9. ਕੁੱਤਾ kuṭṭa
10. ਕਤੂਰਾ kaṭoora
11. ਕੀੜੀ ਖੋਰ keeṛi khor
12. ਕੰਡੇਰਨਾ kaṅderna
13. ਖੱਚਰ khachchar
14. ਖੋਤਾ khoṭa
15. ਗਾਂ gaaṅ
16. ਗੈਂਡਾ gaiṅda

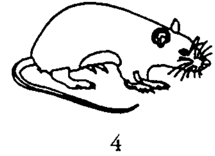
ਜਾਨਵਰ—2

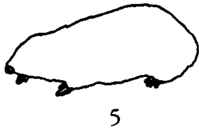
Jaanvar—2

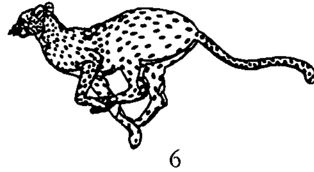

1

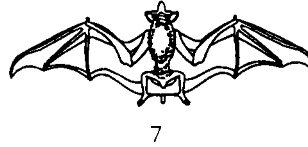

2

3

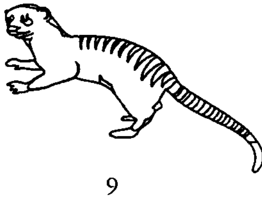

4

5

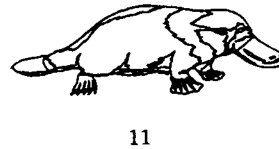

6

7

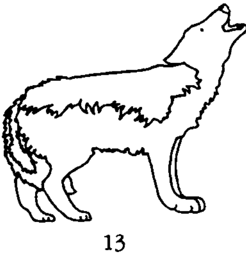

8

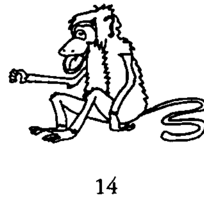

9

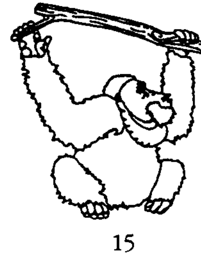

10

11

12

13

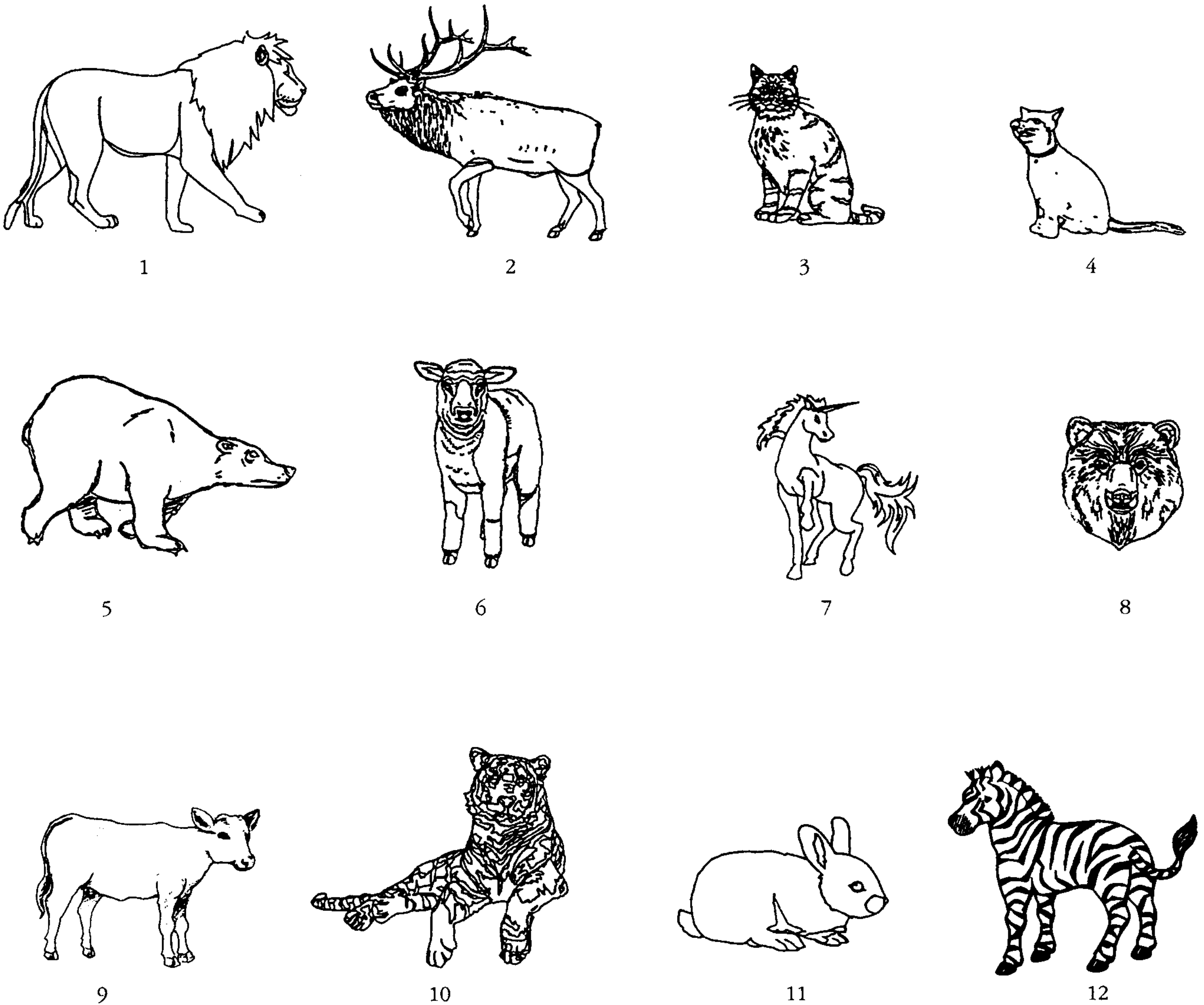

14

15

16

1. ਗਿੱਦੜ	giddaṛ
2. ਗਿਲਹਿਰੀ	gilahri
3. ਘੋੜਾ	ghoṛa
4. ਚੂਹਾ	chooha
5. ਚਚੂੰਦਰ	chachooṅḍar
6. ਚੀਤਾ	cheeṭa
7. ਚਾਮਚੜਿਕ	chaamchaṛik
8. ਜਿਰਾਫ਼	giraffe
9. ਨਿਉਲਾ	niola
10. ਪਾਂਡਾ	paaṅda
11. ਪਲੈਟੀਪਸ	platypus
12. ਬੱਕਰੀ	bakkri
13. ਬਘਿਆੜ	baghiaaṛ
14. ਬਾਂਦਰ	banḍar
15. ਚਿਮਪੈਂਜ਼ੀ	chimpanzee
16. ਬੈਬੂਨ	baboon

ਜਾਨਵਰ—3
Jaanvar—3

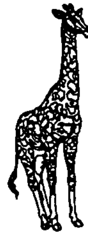
1. ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ	babbar sher	5. ਭਾਲੂ	bhaaloo	9. ਵੱਛਾ	vachchha
2. ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗਾ	baaraaṅ siṅga	6. ਮੇਮਣਾ	memṇa	10. ਸ਼ੇਰ	sher
3. ਬਿੱਲੀ	billy	7. ਯੂਨੀਕੋਰਨ	unicorn	11. ਖ਼ਰਗੋਸ਼	khargosh
4. ਬਲੂੰਗੜਾ	bloongṛa	8. ਰਿੱਛ	richh	12. ਜ਼ੀਬਰਾ	zebra

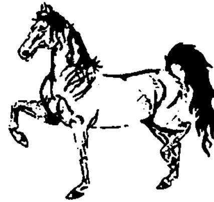
ਜਾਨਵਰ—ਅਭਿਆਸ

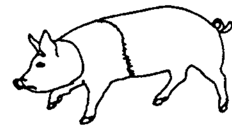
Jaanvar—Abhiaas

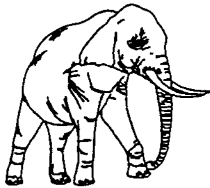
ਹੇਠਾਂ ਹਰ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

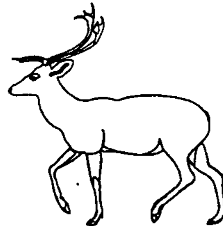

1

2

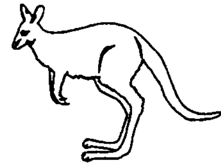

3

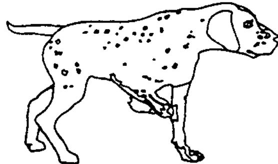

4

5

6

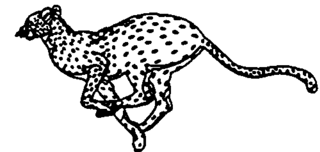

7

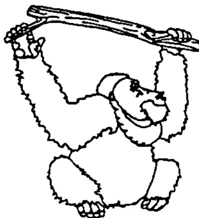

8

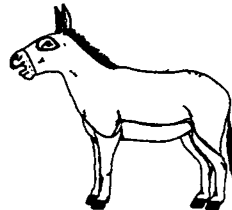

9

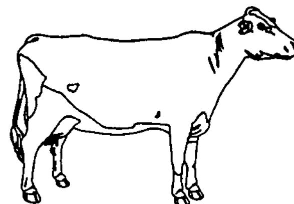

10

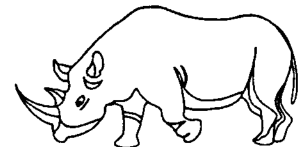

11

12

13

14

15

16

1.	5.	9.	13.
2.	6.	10.	14.
3.	7.	11.	15.
4.	8.	12.	16.

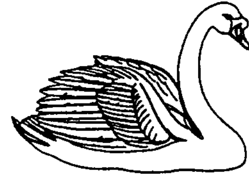
ਪੰਛੀ—1

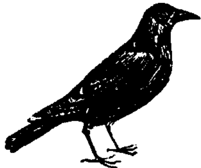
Panchhi—1

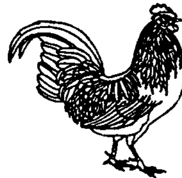

1

2

3

4

5

6

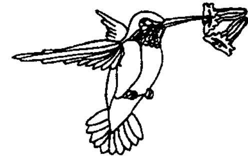

7

8

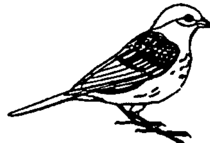

9

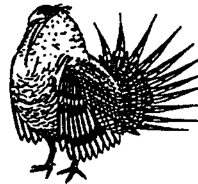

10

11

12

13

14

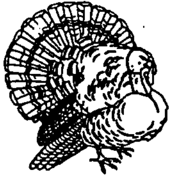

15

16

1. ਉੱਲੂ	ullu	7. ਕੁੱਕੜੀ	kukkṛi	13. ਚੂਚਾ	choocha
2. ਇੱਲ	ill	8. ਕਠਫੋੜਾ	kathphoṛa	14. ਚਿੜੀ	chiṛi
3. ਸਾਰਸ	saaras	9. ਕਬੂਤਰ	kabooṭar	15. ਜੰਗਲੀ ਕੁੱਕੜ	jaṅgli kukkaṛ
4. ਹੰਸ	haṅs	10. ਗਿਰਝ	girajh	16. ਟੂਕਾਨ	toucan
5. ਕਾਂ	kaaṅ	11. ਘੁੱਗੀ	ghuggi		
6. ਕੁੱਕੜ	kukkaṛ	12. ਘੂੰ-ਘੂੰ ਪੰਛੀ	ghooṅ-ghooṅ paṅchhi		

ਪੰਛੀ—2

Paṅchhi—2

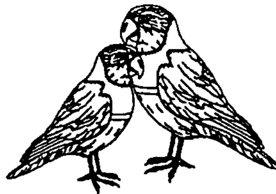

1

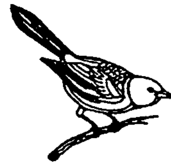

2

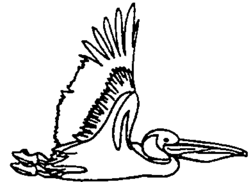

3

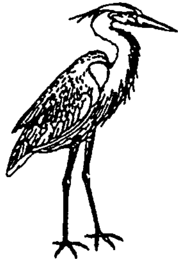

4

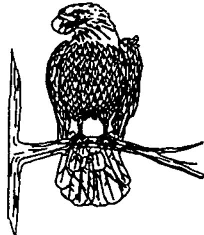

5

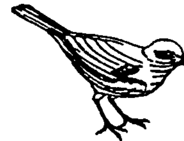

6

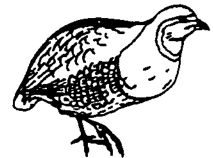

7

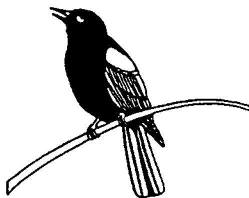

8

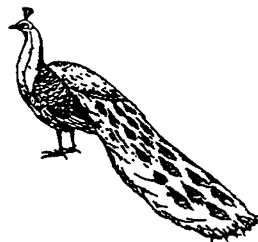

9

10

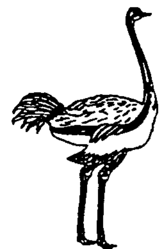

11

12

13

14

15

16

1. ਟਰਕੀ	turkey
2. ਤੋਤਾ	ṭoṭa
3. ਤਿੱਤਰ	ṭiṭṭar
4. ਨੀਲਕੰਠ	neelkaṅth
5. ਪੈਂਗੁਇਨ	penguin
6. ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੰਛੀ	premi paṅchhi
7. ਪੀਲਕ	peelak
8. ਪੈਲੀਕਨ	pelican
9. ਬਗਲਾ	bagla
10. ਬਾਜ	baaj
11. ਬਿਜੜਾ	bijṛa
12. ਬਟੇਰਾ	batera
13. ਬੁਲਬੁਲ	bulbul
14. ਮੋਰ	mor
15. ਰਾਮ-ਚਿੜੀ	ram-chiṛi
16. ਸ਼ੁਤਰਮੁਰਗ	shuṭarmurg

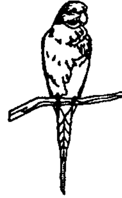
ਪੰਛੀ—ਅਭਿਆਸ

Panchhi—Abhiaas

ਹੇਠਾਂ ਹਰ ਪੰਛੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

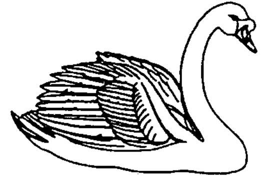
1

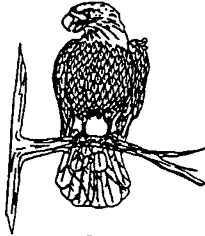
2

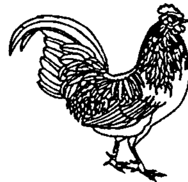
3

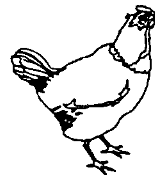
4

5

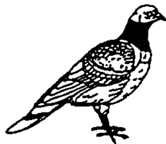
6

7

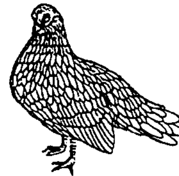
8

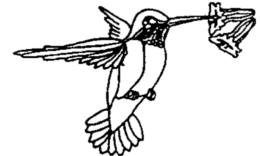
9

10

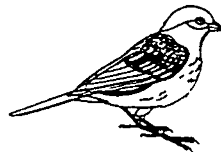
11

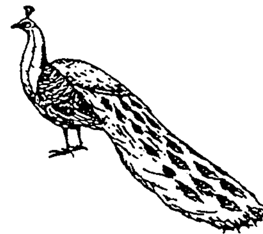
12

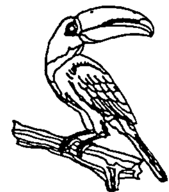
13

14

15

16

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.

ਖੇਡਾਂ

Khedaaṅ

1

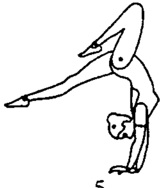
2

3

4

5

6

7

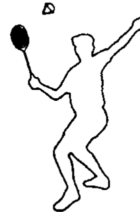
8

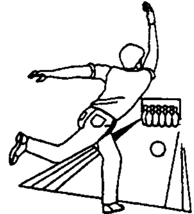
9

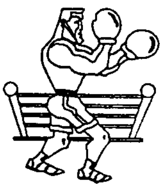
10

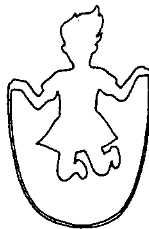
11

12

13

14

15

16

No.	Punjabi	Transliteration
1.	ਅਮਰੀਕਨ ਫੁਟਬਾਲ	American football
2.	ਸਕੀਇੰਗ	skiing
3.	ਕੁਸ਼ਤੀ	kushṭi
4.	ਗੌਲਫ਼	golf
5.	ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ	gymnastic
6.	ਟੈਨਿਸ	tennis
7.	ਤੈਰਨਾ	ṭairna
8.	ਦੌੜਨਾ	ḍauṛna
9.	ਬੇਸਬਾਲ	baseball
10.	ਬਾਸਕਿਟਬਾਲ	basketball
11.	ਬੈਡਮਿੰਟਨ	badminton
12.	ਬੋਅਲਿੰਗ	bowling
13.	ਮੁੱਕਾਬਾਜ਼ੀ	mukkabaazi
14.	ਰੱਸੀ ਟੱਪਣੀ	rassi tappṇi
15.	ਵੌਲੀਬਾਲ	volleyball
16.	ਫੁਟਬਾਲ	football

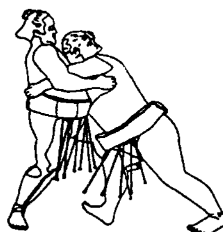
ਖੇਡਾਂ—ਅਭਿਆਸ

Khedaaṅ—Abhiaas

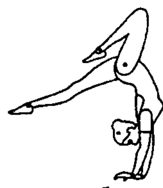
ਹੇਠਾਂ ਹਰ ਖੇਡ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

1

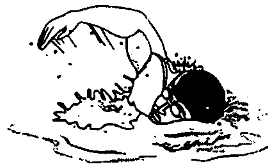

2

3

4

5

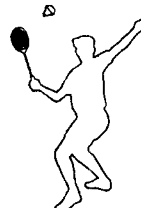

6

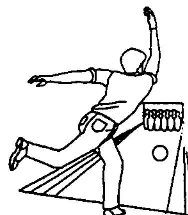

7

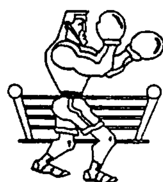

8

9

10

11

12

13

14

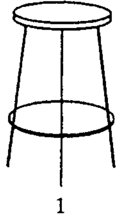

15

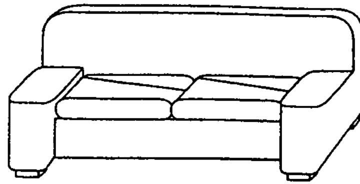

16

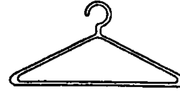
1.	5.	9.	13.
2.	6.	10.	14.
3.	7.	11.	15.
4.	8.	12.	16.

ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ—1

Ghar Ḍiaaṅ Cheezaaṅ—1

1

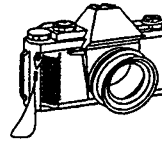

2

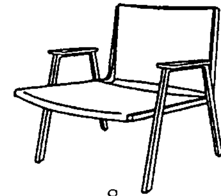

3

4

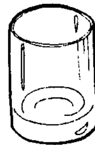

5

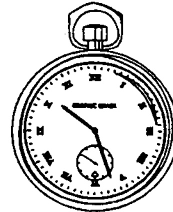

6

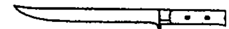

7

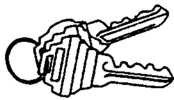

8

9

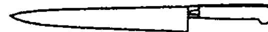

10

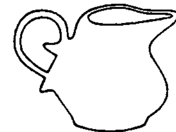

11

12

13

14

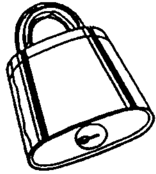

15

16

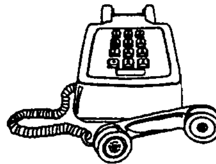
1. ਸਟੂਲ	stool	7. ਕੈਮਰਾ	camera	13. ਚਾਬੀ	chaabi
2. ਸੋਫ਼ਾ	sofa	8. ਕੁਰਸੀ	kursi	14. ਚਿਮਟੀ	chimti
3. ਹੈਂਗਰ	hanger	9. ਖੌਂਚਾ	khoṅcha	15. ਛੁਰੀ	chhuri
4. ਕੈਂਚੀ	kaiṅchi	10. ਗਲਾਸ	glass	16. ਜੱਗ	jug
5. ਕੇਤਲੀ	keṭli	11. ਘੜੀ	ghaṛi		
6. ਕੰਪਿਊਟਰ	computer	12. ਚਾਕੂ	chaaku		

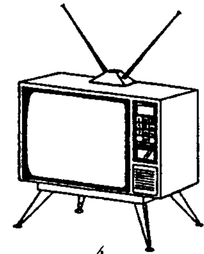
ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ—2

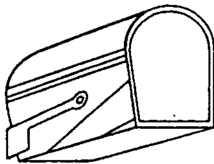
Ghar Ḍiaaṅ Cheezaaṅ—2

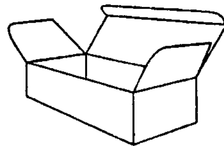

1

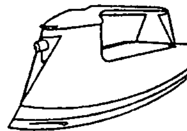

2

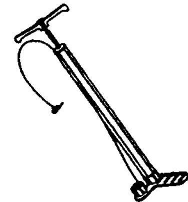

3

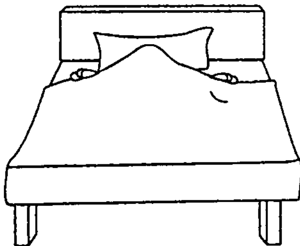

4

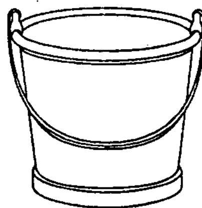

5

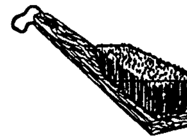

6

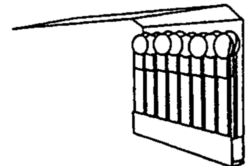

7

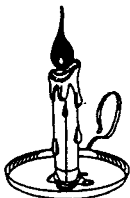

8

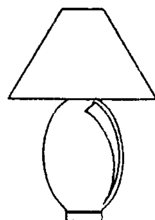

9

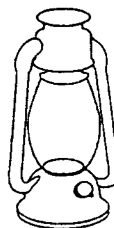

10

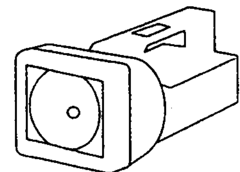

11

12

13

14

15

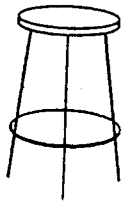

16

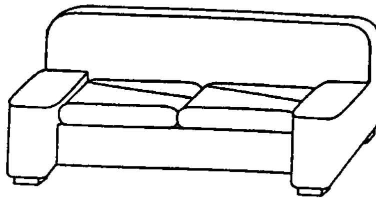
1. ਜੰਦਰਾ	jaṅdra	7. ਪਰੈਸ	press	13. ਮੋਮਬੱਤੀ	mombaṭṭi
2. ਝਾੜੂ	jhaaṛu	8. ਪੰਪ	pump	14. ਲੈਂਪ	lamp
3. ਟੈਲੀਫੋਨ	telephone	9. ਬਿਸਤਰਾ	bisṭra	15. ਲਾਲਟੇਨ	laalten
4. ਟੀ.ਵੀ.	T.V.	10. ਬਾਲਟੀ	baalti	16. ਫ਼ਲੈਸ਼ ਲਾਈਟ	flash Light
5. ਡਾਕਖ਼ਾਨਾ	daak-khaana	11. ਬੁਰਸ਼	bursh		
6. ਡੱਬਾ	dabba	12. ਮਾਚਿਸ	machis		

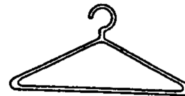
ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ—ਅਭਿਆਸ

Ghar Ḍiaaṅ Cheezaaṅ—Abhiaas

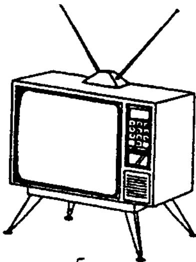
ਹੇਠਾਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

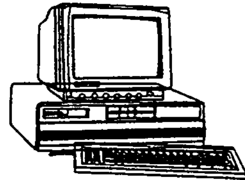

1

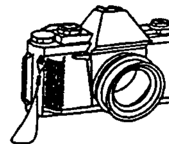

2

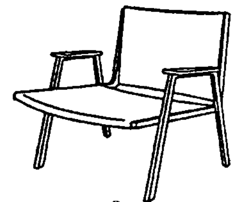

3

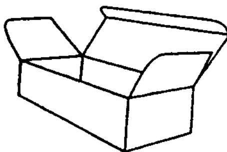

4

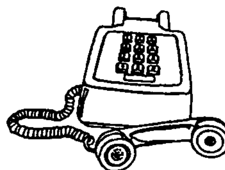

5

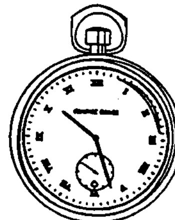

6

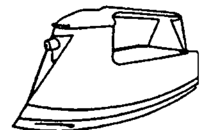

7

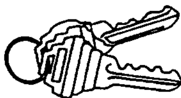

8

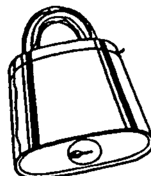

9

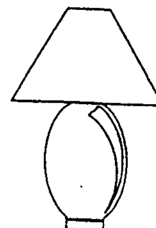

10

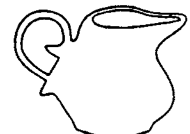

11

12

13

14

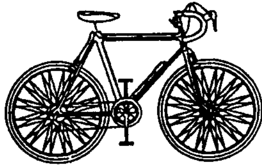

15

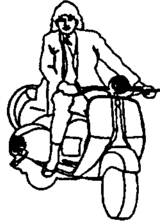

16

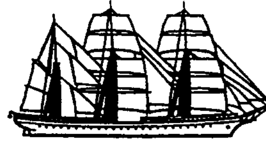
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.

ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ

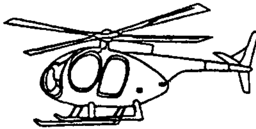
Aavaajaai ḍe Saadhan

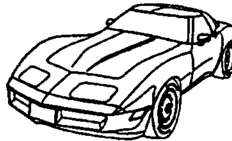

1

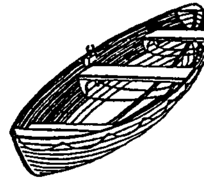

2

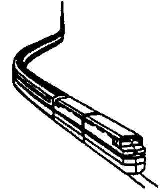

3

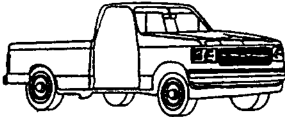

4

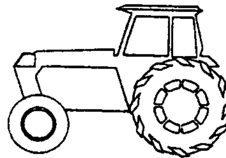

5

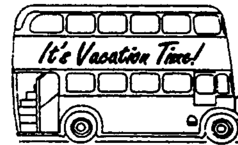

6

7

8

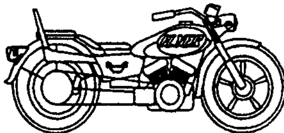

9

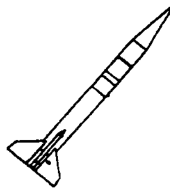

10

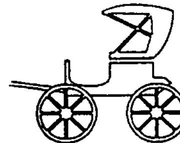

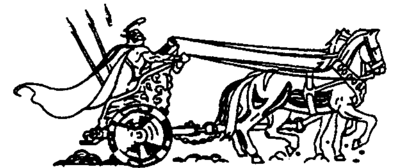
11

12

13

14

15

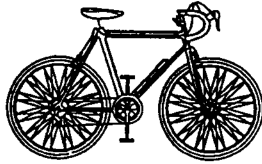

16

1. ਸਾਈਕਲ — cycle
2. ਸਕੂਟਰ — scooter
3. ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ — samunḍri jahaaz
4. ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ — hwaai jahaaz
5. ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ — helicopter
6. ਕਾਰ — car
7. ਕਿਸ਼ਤੀ — kishṭi
8. ਗੱਡੀ — gaddi
9. ਟਰੱਕ — truck
10. ਟਰੈਕਟਰ — tractor
11. ਬੱਸ — bus
12. ਬੱਘੀ — baghi
13. ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ — motorcycle
14. ਰਾਕਟ — rocket
15. ਰਿਕਸ਼ਾ — rickshaw
16. ਰਥ — raṭh

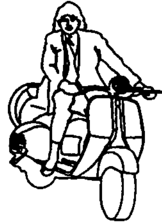
ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ—ਅਭਿਆਸ

Aavaajaai ḍe Saadhan—Abhiaas

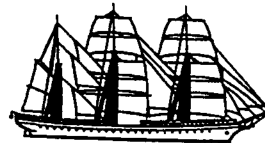
ਹੇਠਾਂ ਹਰ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

1

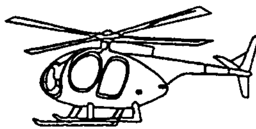
2

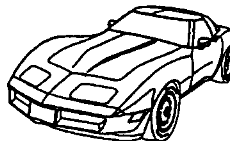
3

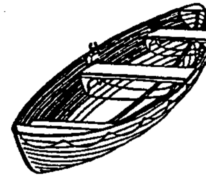
4

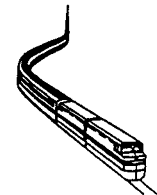
5

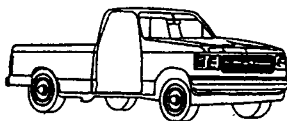
6

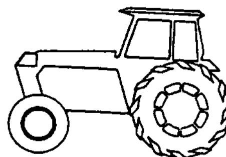
7

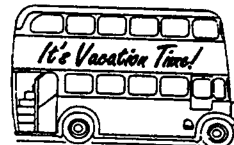
8

9

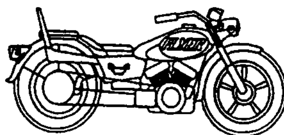
10

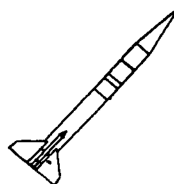
11

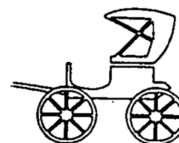
12

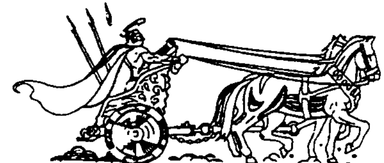
13

14

15

16

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.

ਸ਼ਬਦ ਭੰਡਾਰ

Shabad Bhaṅdaar

	ਜਾਨਵਰ	Jaanvar	Animals
1.	ਊਠ	ooth	camel
2.	ਊਦ ਬਲਾ	ooḍ blaw	beaver
3.	ਸਮੁੰਦਰੀ ਸ਼ੇਰ	samunḍri sher	seal
4.	ਸੂਰ	soor	pig
5.	ਹਾਥੀ	haathi	elephant
6.	ਹਿਰਨ	hiran	deer
7.	ਹਿਰਨੋਟਾ	hirnota	fawn
8.	ਕੰਗਾਰੂ	kaṅgaaroo	kangaroo
9.	ਕੁੱਤਾ	kuṭṭa	dog
10.	ਕਤੂਰਾ	kaṭoora	puppy
11.	ਕੀੜੀ ਖੋਰ	keeṛi khor	ant-eater
12.	ਕੰਡੇਰਨਾ	kaṅderna	porcupine
13.	ਖੱਚਰ	khachchar	mule
14.	ਖੋਤਾ	khoṭa	donkey
15.	ਗਾਂ	gaaṅ	cow
16.	ਗੈਂਡਾ	gaiṅda	rhino
17.	ਗਿੱਦੜ	giḍḍaṛ	jackel
18.	ਗਿਲਹਿਰੀ	gilahri	squirrel
19.	ਘੋੜਾ	ghoṛa	horse
20.	ਚੂਹਾ	chooha	mouse
21.	ਚਚੂੰਦਰ	chachooṅdar	mole
22.	ਚੀਤਾ	cheeṭa	cheeṭah
23.	ਚਾਮਚੜਿਕ	chaamchaṛik	bat
24.	ਚਿੰਪੈਂਜ਼ੀ	chimpanzee	chimpanzee
25.	ਜਿਰਾਫ਼	giraaf	giraffe
26.	ਨਿਉਲਾ	niola	mongoose
27.	ਪਾਂਡਾ	paaṅda	pandacamel

28. ਪਲੈਟੀਪਸ	platypus	platypus
29. ਬੱਕਰੀ	bakkri	goat
30. ਬਘਿਆੜ	baghiaaṛ	wolf
31. ਬਾਂਦਰ	baaṅḍar	monkey
32. ਬੈਬੂਨ	baboon	baboon
33. ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ	babbar sher	lion
34. ਬਾਰਾਂ ਸਿੰਗਾ	baaraṅ siṅga	moose
35. ਬਿੱਲੀ	billy	cat
36. ਬਲੂੰਗੜਾ	balooṅgṛa	kitten
37. ਭਾਲੂ	bhaaloo	bear
38. ਮੇਮਣਾ	memṇa	lamp
39. ਯੂਨੀਕੋਰਨ	unicorn	unicorn
40. ਰਿੱਛ	richchh	bear
41. ਵੱਛਾ	vachchha	calf
42. ਸ਼ੇਰ	sher	tiger
43. ਖ਼ਰਗੋਸ਼	khargosh	rabbit
44. ਜ਼ੀਬਰਾ	zeebra	zebra
ਪੰਛੀ	**Paṅchhee**	**Birds**
45. ਉੱਲੂ	ulloo	owl
46. ਇੱਲ	ill	kite
47. ਸਾਰਸ	saaras	crane
48. ਹੰਸ	haṅs	swan
49. ਕਾਂ	kaaṅ	crow
50. ਕੁੱਕੜ	kukkaṛ	rooster
51. ਕੁੱਕੜੀ	kukkaṛi	hen
52. ਕਠਫੋੜਾ	kathphoṛa	woodpecker
53. ਕਬੂਤਰ	kabootar	pigeon
54. ਗਿਰਝ	girajh	vulture
55. ਘੁੱਗੀ	ghuggi	dove
56. ਘੂੰ-ਘੂੰ ਪੰਛੀ	ghoon-ghoon paṅchhi	hummingbird
57. ਚੂਚਾ	choocha	chick
58. ਚਿੜੀ	chiṛi	sparrow
59. ਜੰਗਲੀ ਕੁੱਕੜ	juṅgli kukkaṛ	grouse
60. ਟੂਕਾਨ	toucan	toucan

61. ਟਰਕੀ	turkey	turkey
62. ਤੋਤਾ	ṭoṭa	parrot
63. ਤਿੱਤਰ	ṭiṭṭar	partridge
64. ਨੀਲਕੰਠ	neel kaṅth	bluejay
65. ਪੈਂਗੁਇਨ	paiṅguin	penguin
66. ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੰਛੀ	premi paṅchhi	love birds
67. ਪੀਲਕ	peelak	oriole
68. ਪੈਲੀਕਨ	pailican	pelican
69. ਬਗਲਾ	bagla	heron
70. ਬਾਜ	baaj	eagle
71. ਬਿੱਜੜਾ	bijjṛa	weaver-bird
72. ਬਟੇਰਾ	batera	quail
73. ਬੁਲਬੁਲ	bulbul	nightingale
74. ਮੋਰ	mor	peacock
75. ਰਾਮ ਚਿੜੀ	Raam chiṛi	kingfisher
76. ਸ਼ੁਤਰਮੁਰਗ	shutarmurg	ostrich
ਖੇਡਾਂ	**Khedaaṅ**	**Sports**
77. ਅਮਰੀਕਨ ਫੁਟਬਾਲ	American football	American football
78. ਸਕੀਇੰਗ	skiing	skiing
79. ਕੁਸ਼ਤੀ	kushṭi	wrestling
80. ਗੋਲਫ਼	golf	golf
81. ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ	gymnastic	gymnastic
82. ਟੈਨਿਸ	tennis	tennis
83. ਤੈਰਨਾ	ṭairna	swimming
84. ਦੌੜਨਾ	dauṛna	running
85. ਬੇਸਬਾਲ	baseball	baseball
86. ਬਾਸਕਿਟਬਾਲ	basketball	basketball
87. ਬੈਡਮਿੰਟਨ	badminton	badminton
88. ਬੋਅਲਿੰਗ	bowling	bowling
89. ਮੁੱਕਾਬਾਜ਼ੀ	mukkabaazi	boxing
90. ਰੱਸੀ ਟੱਪਣੀ	rassi tappṇi	jump rope
91. ਵੌਲੀਬਾਲ	volleyball	volleyball
92. ਫੁਟਬਾਲ	football	football

ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ	Ghar Ḍiaan Cheezaan	House Articles
93. ਸਟੂਲ	stool	stool
94. ਸੋਫਾ	sofa	sofa
95. ਹੈਂਗਰ	haiṅger	hanger
96. ਕੈਂਚੀ	kaiṅchi	scissors
97. ਕੇਤਲੀ	ketli	kettle
98. ਕੰਪਿਊਟਰ	computer	computer
99. ਕੈਮਰਾ	camera	camera
100. ਕੁਰਸੀ	kursi	chair
101. ਖੌਂਚਾ	khoṅcha	shovel
102. ਗਲਾਸ	glass	glass
103. ਘੜੀ	ghaṛi	watch/clock
104. ਚਾਕੂ	chaaku	knife
105. ਚਾਬੀ	chaabi	key
106. ਚਿਮਟੀ	chimti	tweezer
107. ਛੁਰੀ	chhuri	knife
108. ਜੱਗ	jag	jug
109. ਜੰਦਰਾ	jaṅḍra	lock
110. ਝਾੜੂ	jhaaṛu	broom
111. ਟੈਲੀਫੋਨ	telephone	telephone
112. ਟੀਵੀ	teevee	TV
113. ਡਾਕਖ਼ਾਨਾ	daak-khaana	mailbox
114. ਡੱਬਾ	dabba	box
115. ਪਰੈਸ	press	clothes iron
116. ਪੰਪ	pump	air pump
117. ਬਿਸਤਰਾ	bisṭra	bed
118. ਬਾਲਟੀ	baalti	bucket
119. ਬੁਰਸ਼	bursh	brush
120. ਮਾਚਿਸ	maachis	matches
121. ਮੋਮਬੱਤੀ	mombaṭṭi	candle
122. ਲੈਂਪ	lamp	lamp
123. ਲਾਲਟੇਨ	laalten	oil lamp
124. ਫ਼ਲੈਸ਼ ਲਾਈਟ	flash light	flash light

ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ	Aavaajaai ḍe Saadhan	Transportation
125. ਸਾਈਕਲ	cycle	bike
126. ਸਕੂਟਰ	scooter	scooter
127. ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼	samunḍri jahaaz	ship
128. ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼	hwaai jahaaz	airplane
129. ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ	helicopter	helicopter
130. ਕਾਰ	car	car
131. ਕਿਸ਼ਤੀ	kishṭi	boat
132. ਗੱਡੀ	gaddi	train
133. ਟਰੱਕ	truck	truck
134. ਟਰੈਕਟਰ	tractor	tractor
135. ਬੱਸ	bus	bus
136. ਬੱਘੀ	baghi	baghi
137. ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ	motorcycle	motorcycle
138. ਰਾਕਟ	rocket	rocket
139. ਰਿਕਸ਼ਾ	rickshaw	rickshaw
140. ਰਥ	raṭh	charriot

APPENDIX

GURMUKHI WRITING

Punjabi is the language of Punjab, a province in Northern India. Holy Sikh scripture is written in Gurmukhi script modified by second Sikh Guru, Guru Angad Dev Ji.

Before starting to learn about writing Gurmukhi, it is presumed that you are well acquainted with Gurmukhi.

THE SCRIPT

- 35 letters and hence it is called *Paiṅti Akhri* (one with 35 letters)
- Additional five letters with subscript Biṅdi (dot)
- 11 Lagaaṅ or Moharni. Lag is an appendage to impart phonetic to a letter. Moharni is the table of the phonetics, plus two additional Lagaaṅ—Addhak and Subscript Biṅdi.
- Also used as subscript letters Haaha, Chachcha, Taiṅka, Ṭaṭṭa, Naṅna, Vavva.
- The standard Gurmukhi punctuation—Ik daṅdi ।, Do daṅdi ॥.
- The script has its own grammar.
- It has its own numerals.

Adopt any technique to learn Gurmukhi but learn the correct Gurmukhi terminologies also eg. Akhar, Paiṅti Akhri, Lagaaṅ, Matras, Moharni, Shabad, Aṅk etc.

PAIṄTI AKHRI

ੳ ਅ ੲ ਸ ਹ

ਕ ਖ ਗ ਘ ਙ

ਚ ਛ ਜ ਝ ਞ

ਟ ਠ ਡ ਢ ਣ

ਤ ਥ ਦ ਧ ਨ

ਪ ਫ ਬ ਭ ਮ

ਯ ਰ ਲ ਵ ੜ

ADDITIONAL CHARACTERS

5 in numbers. Made with subscript Biṅdi—ਸ਼=Sh, ਖ਼=kh, ਗ਼=Gh, ਜ਼=Z, ਫ਼=F

ENGLISH PRESENTATION

ੳ,	ਅ,	ੲ,	ਸ,	ਹ,	ਕ,	ਖ,	ਗ,	ਘ,	ਙ
O,U	A,Y	E	S	H	K	Kh	G	Gh	Ng
ਚ,	ਛ,	ਜ,	ਝ,	ਞ,	ਟ,	ਠ,	ਡ,	ਢ,	ਣ
Ch	Chh	J	Jh	Nj	T	Th	D	Dh	Ṇ
ਤ,	ਥ,	ਦ,	ਧ,	ਨ,	ਪ,	ਫ,	ਬ,	ਭ,	ਮ
Ṭ	Ṭh	Ḍ	Ḍh	N	P	Ph	B	Bh	M
ਯ,	ਰ,	ਲ,	ਵ,	ੜ,	ਸ਼,	ਖ਼,	ਗ਼,	ਜ਼,	ਫ਼
Y	R	L	V/W	Ṛ	Sh	Kh	Gh	Z	F

Ooṛa and Eeṛee do not produce a sound without adding Lag (phonetic appending)

Ooṛa can be represented as O,U with Auṅkaṛ (U) or as with Dulaiṅkaṛ (OO) and Eeṛee as I=short sound with Sihari or as Eee (E)=long sound with Bihari.

EQUIVALENTS IN ENGLISH LETTERS

Available—In single letters ੳ ਅ ੲ ਸ ਹ ਕ ਖ ਗ ਜ ਟ (T) ਡ ਨ ਪ ਬ ਮ ਯ ਰ ਲ ਵ ਫ (F). In combination of letters for : ਖ ਘ ਚ ਛ ਝ ਢ ਫ (Ph) ਭ ਸ਼

Not available—Approximation only ਤ (T), ੜ (Ṛ). A dot (Biṅdi) is added below T and R to differentiate ਤ and ਟ, and ਰ and ੜ

Similar—Differentiated by adding more letter and/or dot at the bottom–ਥ (Ṭh), ਦ (Ḍ), ਧ (Ḍh), ਡ (D for dada), ਢ (Dh for dhada)

Nasal Sounds—Not available in English. Only approximations ਙ (Ng), ਞ (Nj), ਣ (Ṇ), ਨ (Ṅ),

Hard to represent—Crude approximation ਖ਼ (Kh), ਗ਼ (Gh)

Suggestion—To get English equivalents of Gurmukhi letters the individuals make their own combinations. This formulations has to be universally standardized. It will automatically standardize writing Punjabi (Gurmukhi) in Roman and this too, is an essential need.

Correct Phonetics—can be learnt by listening only.

Similarity in Characters—ਅ ਘ, ਸ ਮ, ਹ ਗ ਰ, ਖ ਥ ਬ, ਧ ਪ ਯ, ਕ ਛ, ਠ ਨ ਲ, ਤ ਡ ਭ, ਚ ਜ, ਞ ਵ, ਞ ਙ, ਢ ਦ ਫ।

LAGAAṄ ਲਗਾਂ (ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ)

Appendages linked to the letters for the phonetic effects.

Placing of Lagaaṅ

Subscript—Laavaṅ, Dulaavaṅ, Hoṛa, Kanauṛa, Tippi, Biṅdi, Addhak
On Sides—Kaṅna, Sihari, Bihari.
Subscript—Auṅkaṛ, Dulaiṅkaṛ (subsc.ipt Biṅdi)

Lagaaṅ

Mukta : This is a letter without Lag.

Kaṅna : ਾ gives the sound of AA=Raajaa

Sihari	ਿ	I	ਸਿਰ Sit, Hit, Git (Short sound)
Bihari	ੀ	ee/I	ਸੀਤਾ Meet, Semi (long drawn)
Auṅkaṛ	ੁ	u	ਉਸ
Dulaiṅkaṛ	ੂ	oo	ਊਠ
Laavaṅ	ੇ	e	ਲੇਟ
Dulaavaṅ	ੈ	ai	ਐਨਕ
Hoṛa	ੋ	o	ਕੋ (ko)
Kanauṛa	ੌ	au	ਔਰਤ
Tippi	ੰ	half n (ṅ)	ਦੰਦ

Tippi is used in place of Addhak over Naṅna to double its sound as in ਕੰਨ

Biṅdi ਂ ¼ (nasal) ṅ ਟਾਂਗਾ

It goes with Kaṅna, Dulavaaṅ, Bihari, Hoṛa, Kanauṛa

ਆਂ, ਏਂ, ਐਂ, ਈਂ, ਉਂ, ਔਂ

And with Ooṛa Auṅkaṛ and Ooṛa Dulaiṅkaṛ

ਉਂ, ਊਂ

Addhak ੱ doubles the sound of the word next to it as in ਗੱਤਾ

Subscript Biṅdi modifies the sound of the letter. These both are not in Phonetic table (Moharni).

Moharni

(Table of phonetics) Repitition

ਅ	ਆ	ਇ	ਈ	ਉ	ਊ	ਏ	ਐ
A Aiṛa	Aa-	I	Ee	U	OO	e	Ai
Mukta	Kaṅna	Sihari	Bihari	Auṅkaṛ	Dulaiṅkaṛ	Laavaṅ	Dulaavaṅ

ਓ	ਔ	ਅੰ	ਅਂ
O	Au	Aṅg	Aaṅ
Hoṛa	Kanauṛa	Tippi	Bindi

ਸ ਸਾ ਸਿ ਸੀ ਸੁ ਸੂ ਸੇ ਸੈ ਸੋ ਸੌ ਸੰ ਸਾਂ

ਹ ਹਾ ਹਿ ਹੀ ਹੁ ਹੂ ਹੇ ਹੈ ਹੋ ਹੌ ਹੰ ਹਾਂ

Same way all other letters

Matra

Matra is the time taken to say out a Lag (phonetic length) like a musical measure.

SPECIAL SOUNDS

Extra 5 letters for special sounds—ਸ਼ ਖ਼ ਗ਼ ਜ਼ ਫ਼

ਸ—ਸੇਬ, ਸ਼—ਸ਼ੱਕਰ; ਖ—ਖੋਤਾ, ਖ਼—ਖ਼ਰਬੂਜਾ; ਜ—ਜਲ, ਜ਼—ਜ਼ਖ਼ਮ; ਫ—ਫਲ, ਫ਼—ਫ਼ਰੂਟ

Recently added, Lalla with subscript Bindi ਲ਼ seems to be of no practical use.

Suggestion—To add subscript Bindi to ਧ ਢ ਘ ਝ ਭ ਟ to get a heavy sounds as in Hindi or Urdu.

TO KEEP IN MIND

No. 1

- Kaṅna does not go with Ooṛa and Eeṛee.
- Sihari and Bihari do not go with Ooṛa and Aiṛa.
- Auṅkaṛ and Dulaiṅkaṛ do not go with Aiṛa and Eeṛee.
- Laavaṅ does not go with Ooṛa and Aiṛa.
- Dulaavaṅ does not go with Ooṛa and Eeṛee.
- Hoṛa does not go with Aiṛa and Eeṛee.
- Kanauṛa does not go with Ooṛa and Eeṛee.
- Tippi is never put on Kaṅna, not used with Ooṛa and does not go with Bihari. (Tippi on Kaṅna and Tippi on right of Bihari have rarely been used in Gurmukhi).
- Addhak is not put on Oora and Eeree.

No. 2

- Laavaṅ is put on Eeṛee ੲ+ੇ = ਏ and other letters, not on Ooṛa and Aiṛa.
- Dulaavaṅ is used with Aiṛa ਅ+ੈ = ਐ and other letters, not on Ooṛa and Eeṛee.
- Hoṛa is used with other letters but not with Aiṛa and Eeṛee.
- Kanauṛa is used with ਅ+ੌ = ਔ and other letters, not with Ooṛa and Eeṛee.
- Biṅdi is put on Kaṅna ਾ+ਂ = ਾਂ and never a Tippi on it (Kaṅna). In old Gurmukhi, Biṅdi was put on Addhak as well to give nasal sound of N.
- Tippi ◌ੰ is used to double the sound of Naṅna as in ਕੰਨ and not Addhak ◌ੱ for this purpose. Tippi goes with Sihari ਿੰ and not with Bihari.
- ੳ takes Auṅkaṛ, Dulaiṅkaṛ, Hoṛa, Biṅdi.
- ਅ takes Kaṅna, Dulaavaṅ, Kanauṛa, Biṅdi, Tippi, Addhak.
- ੲ takes Sihari, Bihari, Laavaṅ, Biṅdi, Tippi.
- ੳ, ੲ—These two cannot be used as Mukt letters (Mukta) i.e. without a Lag. Without a Lag, these two letters have no phonetic expression.

GURMUKHI PUNCTUATION

Ik Daṅdi = A single vertical line is used as comma for a short stop.

Do Daṅdi = A double vertical line put a period for full stop.

SPECIAL PUNCTUATION

Usually used in modern Gurmukhi. Adopted from English Punctuation.

! " " , / ? —

Suggestion—It is not right to use these punctuations in Gurbani lest in time the coming generation takes them to be part of it, or a clear note should be given when using that these are not the part of Gurbani. Rather than using 'comma' while writing Gurbani, we can leave a space in its place or we may write it in descending lines (Portion coming after the point where 'comma' is needed should go to the next line)

SUBSCRIPT LETTERS

These give partial and so, rapid phonation of the parent letter.

- In modern writing only HA ੍ਹ is used.
- In Gurbani—used are Haaha, Chachcha, Taiṅka, Ṭaṭṭa, Naṅna and Vavva.
- In Old Gurmukhi more than the above were used eg. Yaya etc. like Haaha, are put without their top horizontal bars and are placed closer to the left of the bottom (Base) of the main letter.

SYMBOLS

These give partial and therefore rapid phonation of the parent letter. Example for letter 'Rara' = ਇਸਤ੍ਰੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ

SUBSCRIPT SYMBOLS

IN MODERN WRITING ONLY 'RARA' IS USED. The scholars recommend its limited use. In my view as far as possible subscript Rara-Symbol should be totally stopped and this will make Gurmukhi spelling easy.

Used in Gurbani

- Ra (Rara) put like a comma.
- Uddatt (Ha-Haaha) like a slash.
- Yaksh (Ya-Yaya) like a reverse hook.

GURMUKHI NUMERALS (ਅੰਕ)

੧ ੨ ੩ ੪ ੫ ੬ ੭ ੮ ੯ ੦

In modern Gurmukhi, English numerals are freely used.

GURMUKHI

Some of the spellings in old Gurmukhi were complicated combination of letters, Lagaaṅ, subscript letters and symbols. Slashed Sassa ਸ਼ to read like Shasha. Half Yaya etc. were also used.

Modern Gurmukhi writing is simpler and in it many English punctuation marks are used. Its vocabulary has been tremendously enriched. It is disappointing that rather than adopting simple words and terms from other languages, the scholars have taken pride in selecting very tough hard ones. A common man cannot understand it and they are the ones who need to be served the most. We need our writers to work for the masses.

To make Gurmukhi popular it needs to be made simpler–Futuristic Gurmukhi. For this, we have to start working right now. One of the most needed thing is the universal standardization of its spellings, to write it with basic letters of *Paiṅti Akhri* (as far as possible with the exclusion of non essential subscript letters and symbols), elimination of hard words and their replacement by the simple ones. Future will need self-fulfilling but understandable and easy to write Gurmukhi.